

Za velečasit. gosp. mons. T. Zupa

LETO II.

ZVEZEK I.

LJUBLJANSKI
Z V O N.

IZDAJATELJI:

J. KERSNIK, FR. LEVEC, DR. I. TAVČAR.

ODGOVORNI UREDNIK:

FR. LEVEC.

V LJUBLJANI.

TISKA „NARODNA TISKARNA“.

1882.

Vsebina 1. zvezka:

	Str.
1. <i>Krilàn</i> : Na bojišči, balada	1
2. <i>Jos. Cimperman</i> : Znamenje ljubezni, pesen	2
3. <i>Fr. Detela</i> : Malo življenje	3
4. <i>Fr. Levec</i> : Dve uri pri slovenskem pesniku	13
5. <i>J. Kersnik</i> : Ponkerčev oča	18
6. <i>Boris Miran</i> : Jurčiču v spomin, pesen	25
7. <i>Simon Rutar</i> : Jedinstvo slovenskih dežel od VII. do XIII. stoletja	26
8. <i>Ivan Tavčar</i> : Med gorami	33
9. <i>J. Trdina</i> : Bajke in povesti o Gorjancih	38
10. <i>J. Jesenko</i> : Zemeljski potresi (dalje)	43
11. <i>Fr. Levec</i> : Prilogi k Preširnovemu životopisu	49
12. <i>S. Rutar</i> : „Die Slovenen“	53
13. <i>Fr. Hlavka</i> : Slovenske muzikalije	58
14. Slovenski glasnik	60

Ljubljanski ZVON

Leposloven in znanstven list.

Izdajatelji: Janko Kersnik, Fr. Levec, dr. Ivan Tavčar.

Leto II.

V Ljubljani, 1. januarja 1882.

Štev. 1.

Na bojišči.

Balada.

Načénja se bitva, topóvi grmé,
V grménje gredó mi junáci trijé.

Na mláde obraze jim légel je mrák,
Ter kamen pritíska jim srca težák.

Potegne čez čélo se prvi z rokó,
Skriváj iz očesa otáre solzó:

„Ostávil sem drágo nevésto domá;
Ljubíla sva z njó se, kot angeljca dvá.

Že drúgič oklícal je naju vikár,
Nedéljo prihódno bi šla pred oltár.

Srcé po devíci vzdihúje mi zdáj;
Bog vé, če domóv se povrnem še kdáj!“

Potegne čez čélo se drugi z rokó,
Skriváj iz očesa otáre solzó:

„Pri materi stari na dômu živím,
Ter zánjo se trúdim, lepó jo gojím.

Vse druge nesréčni pokópal je čas,
Jedini ostál jej v zaslómbu sem jáz.

Po máteri srce vzdihúje mi zdáj;
Bog vé, če domóv se povrnem še kdáj!“

Potegne čez čélo se tretji z rokó,
Skriváj iz očesa otáre solzó:

„Otrók neodraslih jaz tróje imám;
Umrla je žena, odréjam jih sám.

Kdo jésti jim bode ter píti dajál?
In kdó jim v obrámbo z ljubéznijo stál?

Siróte uboge! kam pójdejo zdáj?
Bog vé, če domóv se povrnem še kdáj!“

Čez rávno se pólje molčé poženó,
In v sečo krvavo nogé jih nesó.

Ko zvezde nad póljem zvečér zagoré,
Junáci na zémli vsi tríje ležé.

Porázil jih ljuti je bójni vihar,
Kaj mati, nevesta in déca mu mar!

Krilàn.

Znamenje ljubezni.

Da z menój si bolj prijazna,
Kakor z drugimi ljudmi;
Kádar kupa mi je prazna,
Da jo polniš sama tí,
Znamenje še ní,
Da me ljubiš!

Rada sédaš poleg méne,
Šala tvoja sméh budí
In iz duše skrb prežéne;
Vender vse, golóbče tí,
Znamenje še ní,
Da me ljubiš!

Róz si mi v spomín dajala,
Druge tudi že, darí,
Srce je vriskálo: hvala!
Toda vse, verjémi tí,
Znamenje še ní,
Da me ljubiš!

Le kadàr očí se moje
V lépe ti ožró očí,
Bêrem v njih vse čustvo tvoje,
In ko me poljúbljaš tí,
Čutim prevesél,
Da me ljubiš!

Jos. Cimperman.

Malo življenje.

Povest.

Spisal dr. Fr. Detela.

I.

Dlizu štajerske meje leži v zelenem zatišji vas Dolina. Malo ravnino, sem ter tja vzbočeno po hribih in gričih, obdaja visoko in obrasteno gorovje, ki se le na jedni strani nekoliko znižuje. Čez to sedlo drži glavna cesta dolinska, ki veže skriti kraj z drugim svetom. Kako po pravici nosi vas svoje ime, vidi se iz te leže, in če pogledaš z gore sv. Florijana, ki se dviga najvišje nad Dolino, vidiš pod seboj majhen kotel, čegar dno je nekoliko pokvečeno in pri katerem pogrešaš nekaj obrobka. V znožji sv. Florijana izvira potoček Dolinščica, ki se zvedavo vije po dolini, kakor bi nerada zapuščala svoj rojstni kraj, naposled pa zgine v soteski in kaže ljudem, kod se tudi pride do velike ceste, če se ravno komu ne mudi. Tu in tam stoji na kakem griči bela cerkvice, okrog in okrog pa je raztresenih mnogo vasij, obstoječih iz treh, štirih, časi tudi jedne same hiše. Uljudni prebivalci štejejo se zdaj med Gorenjce, zdaj med Dolenjce, kakor družčina nanese. Za to, kar se godi za gorami, ne menijo se dosti in sploh potrebuje kaka novica četrť leta, da doseže to dolino; kajti da bi ljudje verjeli besedam stare Mete, ki vozi vsako sredo samotež v Ljubljano, tega še misliti ni. „Ženska je stara,“ pravijo, „rada govori in več pripoveduje, kakor je res.“ Tudi birič, ki ob nedeljah pred cerkvijo oklicuje, pripoveduje jim razen davkov malo novega. Jedina priložnost nekoliko sveta si ogledati, ponudi se Dolincu, kadar je kje kak semenj, da žene živino na prodaj. Kadar se vrne domov, pa pravi: „Lepo je tam v onih krajih, lepo; pri nas je pa še lepše.“ Ker Dolinci niso zapravljivi in radi delajo, ne godi se jim slabo, in lahko in dobro od njih kupujejo kupci, ki jih obiskujejo na jesen in po zimi. Dolinski župniki čakajo sive starosti, kajti

zdrav je zrak in dolinske duše pasti je prava igrača. Če zaide kate-rikat kakšen kozel v škodo, par besedij ga poboljša.

Dasiravno je Dolina — v ožjem zmislu besede — glavna vas vse doline, vendar ne šteje mnogo števil. Hiše so s častnimi izjemami neznatne. Sredi vasi stoji cerkev sv. Jurija, Dolincem priljubljenega patrona; na jedni strani cerkve ima župnik svoje stanovanje, staro nerodno stavbo z debelim zidovjem in malimi okni, na drugi pa je šola, kjer se vaški mladini s šibo um bistri. Pred cerkvijo pa se košati mogočen kostanj in zbira vsako nedeljo pred službo božjo in po njej v svojo senco može in fante, da se kaj pogovore in pokratkočasijo. Druge hiše stoje, kakor bi jih bil veter nanesel: ta tu, ona tam, ne dve na jedno stran obrnjeni, okrog cerkve in ob cesti, ki drži po mnogih klanjcih in ovinkih, zdaj navkreber, zdaj navzdol, čez hrib do okraja dolinskega, na drugo plat pa ob potoku skoz sotesko do velike ceste.

Dolinci so sicer tihi ljudje; a kadar mislijo, da imajo kaj uzroka za to, pa zašume tem bolj. In teh mislij so bili menda ta dan, ko se začelja naša povest.

Bilo je meseca avgusta leta 1858., ko je stari Primož, ki ima majheno hišo pod cerkvijo, omožil svojo hčer Franico na dom. Vsa vas je bila po konci. Iz Primoževe hiše se je razlegala glasna harmonika, sladko veselje vaškim ušesom, ki so s tako malim zadovoljna. Okrog olepšane hiše je oglarila mladina, ki je bila še premlada za plesišče, in po svoji moči povzdigovala svatovski hrup. Zdaj pa zdaj prikazalo se je na pragu kako nališpano dekle ali kak praznično oblečen moški, ki je zaukal po vasi doli v dokaz, da se mu dobro godi.

Bogatin nima po navadi pol toliko svatov, kadar se ženi, kakor reven kmet; bodi si, da ima ta res več prijateljev kakor oni; ali pa da se bolj boji katerega razžaliti s tem, da bi ga ne vabil; ali pa hoče nemara vsaj jedenkrat pozabiti svoje reve in se prav oblastno veseliti. Nekaj mu gre se ve da tudi za čast, ravno tako kakor ubogi vdovi, ki potrosi svoje zadnje krajcarje, da pogosti pogrebee, ki so jej odnesli ljubega moža.

Pri Primoži je bila vsa hiša polna. Za dolgo mizo so sedeli svatje, v sredi med njima starešina in zraven njega priletni župnik. Ana, Primoževa žena, skrbno je gledala, da duhovni gospod ni trpel lakote.

„Oh, gospod župnik, še to, pa še to,“ govorila je in polnila v jedno mer gospodu kupico in krožnik.

Težko se je branil gospod silnim prošnjam. Od druge strani pa mu je pripovedoval starešina počasi in dostojno, da pojde dež, ker se vreme tako kislo drži, da pa ne bo nič odveč, ker zemlja je suha in kako dobro znamenje je to, če dežuje na ženitovanjski dan.

Ženin France je govoril zdaj s tem možem, zdaj z onim, kajti nov gospodar je stopil v jedno vrsto z njimi.

„Nevesta je pa v izbici z družicama,“ dejala je mati, kadar so povpraševali po njej.

„Malo se mora pojokati, ker je že taka navada,“ menil je Rožanec, posestnik iz bližnje vasi Gorice. „Saj se je še Mina jokala, ki je mene dobila.“

„Jaz sem že vedela, zakaj!“ oglasi se hitro ženica od one strani, „Franici pa ni treba.“

„Ali ste iztaknili, oča Rožanec?“ smeje se župnik.

Najveselejši izmed vseh pa je stari Premec, ženinov oče in sosed Rožančev. Po sredi sobe se vrti in klobuk, ves pokrit s pisanim papirjem, s šopki in traki, visi mu po strani, kakor bi se smijal belim lasem, kako pridejo v njegovo družbo.

„Primojdunaj!“ vpije sivi mož in ploska z rokama. „Ana, midva greva polko plesat, naj že bo, kar hoče.“

„Za stare ljudi, ki se opotekajo,“ opomina žena, „je tu premalo prostora.“

„Malo prostora imaš res, Primož, primojdunaj, malo! Kadar bo zopet kaka reč, prinesem ga s seboj od doma, ker prostora imam jaz dosti. Toda, Ana, kar pojdi! Smrt se te bo zbala, če vidi, da plešeš. Hojó! po konci, primojdunaj!“

„Pojdi s kako mlajšo, mene pa pusti!“ brani se Ana; in poluglasno pristavlja: „Kaj pa preklinjaš tako v pričo gospoda župnika?“

„Ha, kaj, primojdunaj, Ana!“ odvrča Premec. „Ali misliš, da je to greh? — Gospod župnik!“ ogovarja duhovnega gospoda, „vi imate vse grehe zapisane, velike in male: ali je ‚primojdunaj‘ greh? Kaj?“

„Posebno lepo ni,“ smeje se župnik, „beseda odveč!“

„Kar nič odveč!“ ugovarja mož. „Dobro delo je, pravim jaz, dobro delo! Le poslušajte! Če bi jaz rekel: pri moji duši, kar me pa Bog varuj in sveti Florijan, to bi bil greh! Kar je greh, to je

pa greh, to je kakor amen in temu se ne ustavljam nič. A jaz ne pravim tako; jaz zavpijem: primojdu —, hudoba me že sliši. Alo! pa pero v kremplje in piše: „Stari Premec se pridruša.“ Jaz pa pravim: dunaj! Tri sto medvedov, zdaj je treba pa brisati! Tako zvijem hudobo, da se jezi, in hudiča jeziti je ravno tako dobro delo, mislim, kakor če bi svetnika častil, primojdunaj! He, Ana pojdi plesat!“

In z urnimi nogami stopa starec v stransko sobo, kjer plešejo mlajši svatje.

V kotu na klopi sedi Premčev Miha, ženinov brat, in neutrudno vleče harmoniko. Kupico vina, ki jo ima zraven sebe, polnijo mu pridno svatje, on kima z razmršeno glavo in potrka z nogo h godbi. Kadar se naveličajo plesalci, ali pa kadar mu žeja pride na misel, pa preneha, ter pove kakšno veselo, da se mu smejejo in ponorčuje se zdaj s tem, zdaj z onim. On pozna vse ljudi, ki prebivajo po dolini okrog in povsod ga imajo radi in ne more se naslušati mladina njegovih šal. Sicer pa dolgi Miha s svojim razprskanim obrazom ni posebno mikavna osebnost.

„Hoj, Miha, kaj počivaš!“ zavpije Premec med vrati. „Nategni zdaj svojo ‚neduho‘, pa zagodi polko stare sorte, primojdunaj!“

In starec vrti v jedni roci klobuk, z drugo pa pelje staro Ano na ples in glasen smeh se vzbudi med svati.

Zdaj se odpro duri in notri stopi mož visoke postave. Vseh oči se takoj obrnejo nanj in čudna dovolj je prikazen. Bledi, upadli obraz je zarasten, in črne kodraste lase pokriva oguljena vojaška kapica. Slaba in raztrgana je vsa obleka, a tako divje se svetijo oči pod gostimi obrvmi, da bi lahko kdo sumil: ta človek je hudodelec, pa je kakemu beraču obleko pobral.

Molčé sede tujec za malo mizo pri durih in reče na pol proseče, na pol osorno: „Jesti mi dajte!“

„Sveti križ božji, Jurij!“ vzklikne pri teh besedah mati Ana; kolena se jej pošibe in seséde se na prag. Premec jo spravlja po konci, svatje pa se vsujejo okrog tujca. Mati je prva spoznala svojega sina in ko se vzdrami iz strahu in veselja, hiti k njemu in ga objema s solznimi očmi. „O Jurče, Jurče, kako si reven, kako si shujšan!“ tarna ženica in donaša jedil in pijače.

„Odkod prihajaš? Ali ostaneš doma?“ tako ga vsi navskriž izprašujejo.

Stari Primož pa prime sina za roko in reče: „Ali so te izpustili?“

„Ne!“ odgovori mu oni nejevoljno.

„I, kako pa? Pa vender nisi ušel?“ govori skrbljivo oče, nesrečo sluteč.

„E, kaj!“ vpije Premec. „Prav je, da si prišel! Nič se ne boj! Ti si fant, primojdunaj! Kaj bi prodajal svojo kožo za tuje ljudi. Na, pij!“

A komaj je Jurij, od vseh strani izpraševan, použil košček kruha, stopita v sobo dva žandarja. Po patroli hodé slišala sta godbo in ukanje v Primoževi hiši in prišla pogledat, če je vse v redu. Kakor obstane pes, kadar okrog ogle zavije in na mačka zadene, tako je ostrmel žandar, ko je zagledal Jurija. Le jeden trenutek ujele so se njegove oči, Jurij pa skoči po konci, kakor bi ga pičil gad, pretrga krog svatov, ki ga je obdal, in dere skoz drugo sobo in kuhinjo na dvorišče.

„Stoj! Držite ga!“ kriči žandar, ki je stopil v sobo, zgrabi puško in steče za ubežnikom. Nemara ga je že na povelje iskal in takoj spoznal za uhajača, vsakako pa je moral onega beg izdati.

Ko vidi drugi žandar, kaj se godi, obrne se urno in hiti pred vrata na dvorišče, da bi Jurija prestregel, a kakor blisk šine ta mimo njega, sune ga na stran in zgine v hlevu, preganjalca pa sta mu za petami. — Začuden so se spogledali svatje pri tem dogodku; zdaj še le jim je bilo jasno, kaj vse to pomeni in obče veselje umaknilo se je hipoma veliki žalosti. Oče Primož zdihuje, mati pa in nevesta, ki je hitro vse zvedela in pritekla, jakata na ves glas. Žene in dekleta skušajo ji tolažiti, a vsem je tako tesno pri sreci, da ne morejo najti prave besede.

Mnogo je prestopkov, katere prosto ljudstvo vse drugače sodi, kakor pa sodnik, ki se drži zakona. Naj nastane kje kakšen poboj in naj se zgodi nesreča, da koga ubijejo, ljudje bodo ubijalca skoro ravno tako milovali kakor ubitega. Oba sta nesrečna, pravijo, a kazni, ki prvega zadene, zdi se jim vselej preostra. Vprašaj pa kmeta, zakaj je toliko tatvine na svetu, rekel ti bo: „Zato, ker tako lepo ravnaajo s tatmi; po zimi jih redé, po leti pa izpuščajo, da hodijo krast. Obesiti tata, pa ne bo več kradel.“ In ne morejo se prečuditi ljudje, zakaj je prepovedano na mestu ubiti požigalca, če ga zasačijo.

V Primoževi hiši pač nikomur ni prišlo na misel, da bi pomagal zakonu, katerega zastopata žandarja, marsikomu pa se je vzbudila tiha želja, da bi vender Jurij ušel,

„Predrta reč!“ hučuje se Rožanec, „človek se nikjer ne more veseliti; za vsakim oglom tiči birič, da poštene ljudi zasleduje kakor lovski pes. Zakaj smo ja pustili notri! Mi ne potrebujemo žandarjev med seboj!“

„Bodi tiho!“ prigovarja mu žena Mina. „Naj te kdo sliši!“

„Prav imaš, sosed Rožanec,“ vpije Premec, „primojdunaj! Po meni vse zagomezi, kadar žandarja vidim. Našega Jurčka pa ne bodo vzeli, primojdunaj da ne! O Jurček, le počakaj, še bodeva okrog hodila po gozdih, pa ribe lovila in rake, primojdunaj, pa žabe tudi. Nimajo te še!“

Pri tej priči pripeljeta žandarja Jurija uklenenega v sobo. Iz nova začno ženske jokati; župnik pa stopi k ujetemu in ga opomina, naj krščansko prenaša svojo pokoro, da bo zopet srečen in zdrav videl svoje roditelje in svoj dom.

„Jesti mi dajte!“ prosi jetnik in prošnji župnikovi rad ustreže žandar in razklene zvezani roki.

V hlevu sta njela Jurija. K nesreči lestva na svisli ni bila pristavljena; hitro skoči Jurij na žleb, od žleba na gare, z rokami pa zgrabi rob line, ki drži na hlev in skuša se gori zavihteti; a kar se mu je prej tolikrat posrečilo, zdaj mu je nemogoče, zastonj se trudi, moči mu odpovedo, pred očmi se mu stemni in doli pade na tla, žandarja pa nanj in brez upora ga zvezeta.

Zdaj pa mu streže mati, žalostna tako, da jo mora sin tolažiti. Ženin in nevesta sedita nema poleg njega. Premec pa se je obrnil na žandarja, ki sta mu oba znana in se razgovarja z njima in ponuja jima pijače.

Miha je bil od druge strani prisedel k Juriju in tolažilne besede mu govori. „Nič ne maraj!“ mu pravi. „Če te malo pretepó, to pa nič! Jaz jih doma za prazen nič toliko prenašam, da bi bil že lahko svetnik, če bi jih dobro obrnil. Poglej moja usta: denes teden so mi dva zoba izbili, kar zastonj. Pri Mrčunu smo pili, Tomažetova dva sta pa na pragu stala in pogovarjala se. Jaz ja primem za lase — tako-le — jednega s to roko, drugega pa sto, in potrkam dvakrat z glavama vkup, v tretje sta se pa trda naredila; jaz izpustim in vsak na jedno stran sta odletela kakor snopa s polnega voza. Potlej sta pa segla po meni; vidiš, zavolj take neumnosti!“

Jurij pa ni bil pri volji poslušati ga.

„Pusti me, Miha,“ mu pravi in ga odrine. Miha pa se pridruži Rožancu, ki se tiho pomenkuje z njegovim očetom; harmonika je bila pač obmolnila.

„Zdaj gremo,“ reče žandar in uklene Jurija; jedenkrat se ta še ozre na svoje drage in tiho ga odpeljeta stražnika, katerima je tudi težko delo jokanje.

Povedali smo, kako primerno ime ima Dolina, ki leži v dolini, zaprti od vseh strani. Stari ljudje trdijo, da je ves dol pokrivalo svoje dni jezero in na Rebri so našli baje železen, v skalo udelan obod, kamor so gotovo v starih časih privežavali čolne in ladije, in če slišijo — po navadi stari možje in žene — pod goro sv. Florijana nekaj bobneti, kaj more to pač biti, če ne voda, katere je ves hrib poln in ki čaka le duška, da se razlije po nižini? Cesta, ki drži čez hrib, vije se kakor bela kača sem ter tja, gori in doli, in vaški geometri vedo dobro, da je prema črta čez sedlo ravno petkrat krajša, kakor okrajna pot; in ker Dolinci niso posebni prijatelji dolgih potov, shodili so čez hrib mnogo, mnogo stranskih stez, ki se več ali manj njemajo s premo črto in tu in tam cesto križajo. Peš ljudij vidiš malo po cesti hoditi, razen če je deževno in blatno; le kak popotnik, ki teh bližnjic ne pozna, mora poslušati, kako ga vaščani pomilujejo, da je storil toliko pota. Pol ure od vasi izgublja se cesta v lesu in klanjec se prične. Od kraja borovec, višje gori pokriva bukev večji del gore, sem ter tja pretrga kaka golina gosti gozd. Takšno golino naleti, če greš kake četrte ure po gozdu. Reven spašnik obrasten je z robidami in malinjem, na konci goline pa stoji na pol skrito malo Podrto Znamenje in jedna tistih dolinskih bližnjic pelje tu čez okrajno cesto. Podrto Znamenje, zidan spomenik, ki že od starosti in ker nikdo zanj ne skrbi, na kup leze. Slika Kristovega trpljenja se komaj še razločuje. Kar je pa ostalega zidovja, to je vse poččkano in popisano, kajti mladina, ki tod hodi in pase, poveljuje se tukaj in riše brez usmiljenja z barbarsko roko hodna svoja imena na zid. Kdo bi se ne spominal znanega začetka perzijskih spomenikov: „Tako govori kralj Darjavuš,“ če bere na znamenji: „To pišem jaz Jaka Robovec; to pa Jože!“ A noben Jaka in Jože bi ne šel po noči mimo znamenja, kajti tu straši. Pred štiridesetimi leti se je tam ubil, ali kakor drugi pravijo, ubili so tam graščinskega gospoda iz Prapreč in od tedaj se ljudje radi ogibljejo po noči tega kraja. Globoke jame okrog zidovja tudi

pričajo, da so lehkoverni ljudje že zakladov tod iskali. Kdo pa je znamenje postavil in zakaj, to se ne ve; kajti da bi bil kdo pokopan pri spomeniku, ne smemo še sklepati iz napisa: „Tukaj počiva Janez Kos, kadar nese v malin.“

Precej pozno je že bilo, ko sta žandarja odgnala svojega jetnika, dež je začel gosteje padati in tema se je bila storila. Trdo za Jurijem korakata stražnika, puško z bajonetom na rami, roko na jermenu. Komaj se čuje stopinja v dežji in medlo se svetita čeladi. Po noči se vsaka pot daljša zdi, bodi si, da se kesneje hodi v temi, ali da smo menj razmišljeni, ker ne zadeva toliko utiskov ušes in očíj. Mlajšemu žandarju se je zdelo, da se pot vleče.

„Dolga bo,“ pravi tovarišu, ko prideta pod klanjec.

„Dolga,“ odgovori oni, a videlo se mu je, da se mu ne ljubi govoriti, in molčala sta oba. Hoditi sta pač morala po cesti, prvič zavolj slabega vremena in potem, tema je tema in zapelje tudi izkušnega potnika. — Težko je dalje časa zvesto paziti na jedno in isto reč, če se nam usiljuje misel, da je pozornost nepotrebna.

Žandarja sta izprva pazno gledala okrog sebe, kajti bala sta se nekoliko, da ne bi ljudje kaj poskušali; a ko sta prišla tako daleč od Doline, brezskrbno sta se udala vsak svojim mislim. O vodniku Križanu so ljudje govorili, da po noči bolje vidi ko po dnevu, toda najostrejši čut časi zmoti človeka, ki se preveč nanj zanaša.

Komaj sta žandarja mimo Podrtega Znamenja, skočijo trije možje izza zidovja. V jednom trenutku zvijeta dva žandarjema puške iz rok, tretji pa potegne Jurija v stran pod cesto.

„Hudič, stoj!“ vpije Križan in dere v hosto za ubežniki, a komaj je storil deset korakov, tresk! pade na tla. Nekdo je bil srobotna napeljal od jednega debela do drugega in ta mu je izpodnesel noge. Predno se je pobral, bili so že oni, Bog ve kje. Tako nepričakovano se je zgodilo, da se je brez vsega boja in čudno naglo izvršil napad. O preganjanji po noči in po gozdu, ko so bila tla po dežji že spolzka, še misliti ni bilo.

„Pri moji veri!“ roti se Križan. „Tega pa še ne! Da mi tak proklet smrkovec uide! — Ti tudi nič ne vidiš!“

„Jaz nimam mačjih očíj,“ odvrča mlajši. „Kaj morem jaz, če so naju napadli!“

„Jezik za zobmi!“ kriči oni. „Govori, kar te vprašam. Ali si videl katerega v obraz?“

„Kaj bom videl!“ pravi tovariš, „saj še svoje roke ne vidim. To vem, da je bil ves črn.“

„Poberi puško, pa nazaj!“ ukaže Križan in urno se vrnete proti Dolini. Križan je klel in se pridušal, da ga že pozna, da bo že dobil tega, ki jima je to napravil, tovariš je bil pa nejevoljen, da morata zopet nazaj, v tem času, pa v tem vremenu. —

„Primojdunaj!“ kričal je Premec pred Primoževo hišo. „Dobre volje bodite, ljudje božji! Kaj pa to, če katerega cesarski mož odpelje! To se dan denes vsakemu poštenjaku lahko primeri. Zavoljo tega ni treba tuliti pa vekati, primojdunaj!“

Zraven njega stoji Miha s harmoniko in par fantov, ki se čudijo, zakaj stoje vsi na dežji.

„He, fante,“ pravi Premec, „saj nisi iz soli. Ta dežek je tako dober, da bi se mu morali odkriti. No, Rožanec, kaj praviš ti? Stopiva tjà k Nacetu na en polič, ker je tukaj vse navskriž.“

„E, kaj bi hodil,“ odgovarja mu ta. „Notri je še vsega dosti, hvala Bogu, jedi in pijače; kaj bi zapravljaj!“

„O ti stiskač!“ jezi se Premec. „Ali ne čutiš, da se je vino vse skisalo od samih kislih obrazov. Miha, zagodi kako okroglo, da ne bomo slišali joka.“

Kar prisopihata žandarja.

„Hentaj, gospod Križan!“ rije se Premec naprej. „Ali ste že oddali svojega ptička? Zdaj pa le še pijmo, primojdunaj!“

Žandar se niti ne ozre v „starega bedaka,“ ampak hiti naravnost v sobo. „Kdo je zapustil hišo, ko smo mi odšli?“ izprašuje Križan.

„Kdo je hišo zapustil?“ odgovarja Primož. „Gospod, ker pa ne vem. Več jih je šlo, več. Gospod župnik so že tudi šli; potlej pa njih sestra, veste, tista, ki jim kuha. Vse se je razkropilo. Fantini so še ostali pa Premec, mislim. O ti božja milost, kje pa se je še kaj takega slišalo! Pa na današnji dan! O Bog se usmili!“

„Kje je gospodar France?“ vpraša žandar.

„Tudi ne vem povedati, gospod,“ pravi Primož. „Nič ne vem, kje bi bil.“

„Kaj je že to!“ oglasi se zdaj Ana. „Ali hočete še njega odgnati? Kar naju dva zvežita, midva sva najmenj potrebna na svetu, jaz pa Primož. Naju ne bo treba nič slediti pa zalezovati.“

In jéžno stopi stara žena pred žandarja; vsi svatje jej pritrujejo in začno glasno mrmrati in ne bilo bi treba dosti več kresati in ogenj bi se bil zanetil. Zdaj pride Premec zraven. Vsi so mislili, ta bo prvi začel prepir, kajti nagle jeze je bil stari mož in nobenega fanta se ni ustrašil, a z neko neumno radostjo otrese dedec svoj klobuk.

„Dosti je dežja!“ pravi. „Gospoda, vidva sta tudi mokra, zato ga pa pijmo pa pomenimo se lepo, ker nam ni sile.“

„Kje je vaš sin France,“ vpraša ga žandar.

„Ha, ha, ha!“ krohoče se Premec. „Vprašajte rajši, kje je Franica, pa bomo takoj vedeli.“ O pravem času stopi France v sobo in ostro ga začne Križan izpraševati, kje je bil, kod hodil in koliko časa je izostal, toda oni dokaže, da je samo župnika spremil na dom, sicer pa da se ni ganil iz hiše. Žandarja se zopet napotita, med vrati pa se še obrne Križan na Premca, ki se je smijal na ves glas.

„Premec,“ pravi mu, „midva bova imela jedenkrat še dolg račun, le zapomnite si.“

„Kdor ima čisto vest,“ odgovarja oni, „ta je, primojdunaj, zmerom pripravljen.“

„Zakaj ste vsi mokri?“ vpraša na jedenkrat starca, ker se mu je precej sumnjiv zdel.

„Zato, ker gre dež,“ mu odgovarja.

„V sobi ne gre,“ pravi oni.

„Mislite, da bom jaz v sobi tičal, ko vse vpije in kriči?“

„Ali ste bili ves čas tukaj?“ vpraša zopet žandar in se obrne na vso družbo, kakor bi njemu samemu ne verjel.

„I, kje pa!“ odgovarja Premec in Rožanec mu pritruje in mnogo drugih, ki ga niso pogrešili. „Primojdunaj!“ postavi se Premec na noge. „Tukaj sem bil in bodem še, dokler bo kaj pijače.“

Žandarja se obrneta in odideta. Kaj se je bilo pa zgodilo, znano je bilo že vsem in razen starega Primoža ni bil nobeden žalosten zaradi tega. Najbolj živ je bil se ve da Premec, ki je trdil, da ga bolj veseli, če jeden tak revež uide, kakor če bi bilo devetindevetdeset drugih ujetih. Kmalu pa je pobral Miha svojo „neduho“ in v temi sta tavalala z očetom proti domu. Drugi dan pa se je mnogo govorilo o svatovanji, o Juriji in o drugih dogodkih včerajšnjega dne.

(Dalje prihodnjič.)

Dve uri pri slovenskem pesniku.

Spisal Fr. Levec.

Neta 1879. bival sem o velikih počitnicah s tovarišem, vrlim mladim Srbom, ki se je te dni v daljnem Egiptu ulegel k večnemu počitku v hladni grob, nekoliko dnij pri gostoljubnem g. Davorinu Trstenjaku na južnoštajerski Ponikvi. Ko sem se spet odpravljal k svoji obitelji v Konjiških goricah, reče mi g. Trstenjak: „Veste kaj? Potrpite še jeden dan! Jutri moji konji ne bodo imeli poljskega dela, velim jih upreči in moj hlapec Vas potegne do Loč. Tam je župnik moj prijatelj, Vaš kranjski rojak Jožef Virk, znani pesnik slovenski. Gospod Virk je jako blag in prijazen mož in gotovo ga bode veselilo, ako ga obiščete, osobito ker ste Kranjec kakor on.“

Ker sem bil od nekdaj rad tudi po obrazu poznati tiste vrle može, ki so se, kadar koli si bodi, vestno brigali za splošno omiko naroda slovenskega ter s svojimi proizvodi bogatili slovstvo naše, ni me bilo treba dolgo pregovarjati, da sem na Ponikvi počakal še jeden dan.

Drugo jutro po zájterku spremi naju gospod Trstenjak do zele-nega gozdiča konec vasi; posloviva se s tovarišem od prijaznega gospoda in učenega pisatelja slovenskega ter sedeva na voz, ki naju je ondu čakal. Hlapec požene in konjiči zdirjajo z nama proti Ločam. Cesta od Ponikve do Loč sicer ni, da bi jo človek hvalil; izvóžena je, polna globokih kolovozov, peska in blata, klanjcev in ovinkov. A prelepo poletno jutro s svojim prijetnim hladom in rumenim solncem; lepi zeleni logi in travniki ob cesti s svojim živim ptičjim petjem in sreberno roso; neznan kraj, po katerem, sva se vozila in neznani ljudje, katere sva srečavala: vse to zanimalo naju je toliko, da nisva mnogo mislila na slabi pot in stresajoči voz. Kmalu smo bili na ravni veliki cesti ob Dravini in ob 9. uri ustavili smo se v Ločah, v prijazni, malemu trgu podobni vasi z lepimi belimi hišami, za katerimi se na desno razprostira rodovitno polje, a na levo dvigajo krasne vinorodne gorice.

Prvi pot nama je bil v farovž, staro, precej neznatno poslopje. V visokem parteru potrkam na vrata ter na prijazni „Ave!“ stopim s tovarišem v sobo, kjer najdem pri knjigi jako visokega, suhega, prijazno naju pozdravljajočega moža z modrimi očmi in lasmi kostanjeve barve. Zdel se mi je, da ima kakih 60 let ali pa še čez. Povem, kdo sem, kaj sem ter predstavim tudi svojega mlajšega tovariša. Potem pravim, da potujoč čez Loče, nisem mogel in hotel zamuditi prilike, da ne bi se oglasil pri znanem pesniku slovenskem, katerega bi bil že zdavna rad tudi po obrazu poznal. Komaj to izgovorim, nasmeje se Virk ljubeznivo ter s prstom pokaže na mizico, stoječo sredi sobe rekoč: „Glejte, tukaj so moje pesmi, kakih 4000 jih bode. Vedno imam polno naročil za pesni. Ravno zdaj-le sem jedno zložil in malokakšen dan mine, da bi katere ne vrgel na papir.“

Res je na mizi ležalo XXIII zvezkov pesnij, zloženih in spisanih v raznih časih. Vsak zvezek je bil zaznamovan z razločno rimsko števiko.

Pohvalim njegove pesni v obče, a osobito njegovo, zdaj že narodno:

Venček na glavi se
Bliska ti iz kitice
Rožic zelenih,
Slovensko dekle!

Omenim dalje pesni: „Naj viharja moč razsaja“, „Slovenija mila, moj ljubljani dom“, „Kdor koli pod milim nebom živi“ itd., katere so postale prava narodna svojina in katere slovenski narod po vseh pokrajinah naše domovine s slastjo prepeva.

Mož se prijazno nasmehne ter pravi: „Da, časih se mi je kakšna posrečila, a bolj ko te posvetne, slovó zdaj moje „Marijine“. Tukaj okolo samo moje „Marijine“ pojó in za vsak Marijin praznik zložim posebno pesen.“

Potem naju v sosedno sobo povabi na kozarec vina. Jaz ugovarjam, da je še malo zgodaj za vino. „E, kaj! odreže se Virk, Kranjec ste in vsi Kranjci obrajtajo vinsko kapljo. Vrh tega ste zdaj v vinorodnem kraju in tu se mora piti!“

Zoper take temeljite razloge se mi res ni bilo možno dalje protiviti. Tudi se mi je čestiti gospod na prvi hip tako prikupil, da sem vsaj kratek čas želel prebiti v njegovi družini.

Sedemo okolo bokala in kmalu smo v živem pogovoru. Slučajno omenim, da sem svoje mladostne dni prebil v Radomlji blizu Doba.

„Vidite, tudi jaz sem v tistem kraji doma,“ pravi Virk. „Bog Vas živi! Moji predniki so bili na Viru nekdanji bogati ljudje. Gospodarili so Virkovemu domu ter tovorili so, ker takrat še ni bilo velike ceste, blagó, osobito zlato vinsko kapljo s Štajerskega na Kranjsko. Imeli so nad trideset konj in Virkova hiša je bila shajališče kranjskim in štajerskim tovarnikom. Med Celjem in Ljubljano takrat ni bilo bolj sloveče krčme.“

„A prišle so turške vojske in druge nezgode in jeden mojih prednikov je vso imovino zadelal. Potem so ga še v vojake vzeli. Bil je s princem Evgnom 1717. leta pred Belim Gradom. Pri naskoku na trdnjavo se je tako hrabro védel, da mu je princ Evgen podaril 300 cekinov ter ga vrhu tega izpustil od vojakov. S temi novci si kupi posestvo na Količevem nad Virom. Videl sem v svoji mladosti še čelado, katero je ta moj prednik od vojakov prinesel in katero so na njegovem novem domu od roda do roda hranili.“

„S Količevega priženi se moj déd na Podreče k Pogorelcu, in tam sem se jaz rodil 16. marca 1810. leta. Roditelji moji so bili ubožni ljudje. Jediní sin pustil sem malo domačijo svoji starejši sestri ter šel v šolo v Ljubljano, kjer me je podpirala teta moja in blaga rodovina pokojnega kirurgije profesorja Melcerja. Bili so takrat hudi časi. V prvi šoli bilo nas je 1825. leta 232 učencev. Cesar Franc I. je prišel jeden pot v šolo ter je rekel, da jih zdaj vse preveč študira, da naj kmet dela, ne pa v šolo hodi in da se mora študiranje mnogim zabraniti. Da-si sem bil dober dijak, vendar sem z veliko silo in težavo zlezal v drugo šolo. V peti šoli l. 1828. in 29. bil mi je učitelj slavni Matija Čop, in od tega časa izvira moje veselje do pesništva in do slovenščine.“

Čop nam je dal jedenkrat nalogo, da naj snov narodne pesni „Pegam in Lambergar“ vsak učenec na svoj način in v katerem koli si bodi jeziku obdela. Jaz sem po tej narodni zložil slovensko pesen. Čop je moje verze jako pohvalil ter s tem obudil mi veselje do slovenskega pesništva. V logiki in fiziki smo bili dijaki takrat jako veseli ptički. Hodili smo v Šiško ter se ondu večkrat s šišenskimi fanti do dobrega stopili. Tisti moj sošolec Artelj, ki je pozneje pri Vas v Radomlji duhoven v pokoju umrl pred kakimi dvajsetimi leti, bil je silno močan človek. Jedenkrat smo vse iz krčme pometali in tudi kri je tekla. Stvar se je ovadila policiji, a ker je bil naš

součenec baron Sch., sin tedanjega guvernerja ilirskemu kraljevstvu, jeden najhujših pretepalcev, ni se nam zgodilo nič.“

„Po dovršenih latinskih šolah hotel sem postati duhoven in bil bi rad prišel v Ljubljansko semenišče, a bilo jih je preveč in niso me vzprejeli. Dobil sem pa štipendijo lavantinske škofije, a študiral sem še dve leti bogoslovje v Ljubljani, l. 1833. jeseni pa preselil se v Celovec. Takrat je Kranjska tri dežele preskrbovala z duhovni, Štajerska z graščinskimi oskrbniki, Koroška pa z biriči. V Celovci mi je bil špirituval Slomšek. Ne morem Vam povedati, kako nas je Slomšek bogoslovce vedno vzpodbujal ter nagovarjal, da bi kaj slovenskega pisali. Osobito meni ni dal miru, da sem vedno kakšno pesen zložil in to je naposled delalo meni in Slomšku veliko veselja. Da pa takrat še nisem bil poseben „pisatelj“ slovenski, vidite lahko iz tega, da sem bogoslovec prvo pridigo svojo tako začel: „Kam vandraš, vandrovec moj?“ Kaj ne, koliko lepše bi se bilo glasilo: „Kam si namenjen, popotnik moj?“

„31. julija 1836. bil sem posvečen in potem sem služil za duhovnega pomočnika v raznih krajih: v Grebenu in Doberli Vasi na Koroškem; na Štajerskem pa v Vozenici, kjer sem bil tedanjega nadžupnika Slomška kaplan, dalje v Grižah in v Gornjem Gradu. Takrat sem bil silno vesel človek. Kamor sem prišel, moralo se je vse smijati — in péti. Ljudje so trdili: „Kjer ni gospoda Jožefa, tam ni veselja.“ Vsaki družbi sem bil dobro došel, vse me je ljubilo. Tudi sam sem rad pel, in še pojem, dasi nobenega sluha nimam. A v Gornjem Gradu imel sem toliko dela, da sem začel kri bruhati. Pišem Slomšku, takrat že škofu: „Ako me hočete še pri življenji ohraniti, prestavite me!“ Res sem bil prestavljen najprej v Spodnjo Polskavo, potem v Črešnjevec in naposled v Olimje pri Podčetrtku, od koder sem posebno rad na Slatino zahajal. Iz Olimja sem l. 1850. prišel za fajmoštra na Kalobje in od ondod l. 1861. v Loče, kjer zdaj bivam že 18 let.“ —

Tako mi je zgovorni gospod v kratkem opisal svoje življenje ter pojasnil je z obilimi zanimljivimi epizodami, katerih pa tukaj ne morem navajati.

Govor se je potem zasukal na politiko, na šolske, cerkvene in narodno-gospodarske razmere med Slovenci. In iz vseh besed, katere je govoril Virk, videla se je brezkončna ljubezen njegova do naroda slovenskega in prva dolžnost njegova zdela se mu je najprej dostojno

služiti vsemogočnemu Bogu, a potem koristiti svojemu narodu, kjer koli je mogel: v cerkvi, v šoli, v občini, na političnem borišču. „Moje največje veselje bilo je od nekdaj med šolskimi otroki. V Vozenici smo bili takrat vsi učitelji: Slomšek, njegov prvi in drugi kaplan in v Olimji sem imel ob nedeljah šolarje po 30, 40 in 50 let stare; jedna šolarica imela je celo 52 let.“

Kako se je brigal za gmotno izboljšanje slovenskega naroda, vidimo iz tega, da je bil v Ločah občinski svetovalec, šolski nadzornik, odbornik kmetske posojilnice loške in hranilnice konjiške.

V prijaznem pogovoru sta nam kmalu minuli dve uri in odpravila sva se s tovarišem na pot proti Konjicam; a ljubeznivi Virk naju o hudi poludanski vročini spremi še jedno uro daleč do sv. Duha. Pri slovesu moral sem mu podati desnico ter mu obljubiti, da ga še jedenkrat obiščem. Razne neprilike so mi branile, da svoje obljube nisem izpolnil. A kadar sem slišal prepevati lepe Virkove pesni, živo sem se domišljal blagega, veselega sedemdesetletnega pesnika. Srčno sem želel, da bi ga še jeden pot videl. Ali ko nekega zimskega dne pri zájtrku vzamem v roko „Slovenski Narod“, čitam med domačimi stvarmi, da je ljubeznivi pesnik po kratki plučni bolezni izdihnil svojo blago dušo 4. januarja 1880. leta ob 1. uri zjutraj. Ne bodem pripovedoval, kako silno me je pretresla ta žalostna novica.

* * *

Virk sicer ni jeden prvih, a vender jeden najljubeznivejših in priprostemu narodu najpriljubljenejših pesnikov naših. On ni poznal pesniške tehnike, ter se ni ravnal po njej, a imel je ta prirojeni dar, da je v svojih pesnih navadno ubral pravi glas, ter z njim udaril v narodovem srcu na pravo struno. Njegove pesni se tako rekoč samé pojó.

Zatorej so se te pesni priprostemu narodu tako priljubile ter postale prava narodna svojina. In s tem je Virk občnemu napredku našemu morebiti ravno toliko koristil, kakor bi bil pél najumetnejše pesni, kajti pravi sin svojega naroda, pel je tako, kakor je ugajalo tedanji občni omiki narodovi in baš zategadelj je ta narod njegove pesni tako hitro si osvojil. Preširen n. pr. bil je preumeten za svoj čas in za tega delj spoznal ga je narod naš še le trideset let po smrti njegovi, ko je v omiki že jako napredoval. Slovenske hvaležnosti vredno delo bi bilo te lepe pesni zbrati ter na svitlo dati. Morebiti

se loti tega koristnega posla g. Lendovšek, ki nam je že v ličnih izdajah podal Orožna in Slomška; še Virk poleg teh dveh, to bi bila čestita družba!

In kadar v veseli družbi slišim prepevati „Slovensko dekle“, pesen, katera mi je od nekdanj posebnost v srce sezala, zamislim se ter v spominu ponovita se mi tisti srečni dve uri, kateri sem prebil pred dobrima dvema letoma v prijaznih Ločah pri ljubeznivem Virku.

„Dokler človeški rod
Ima po zemlji hod,
Bode slovelo
Slovensko dekle“

poje Virkova pesen; a jaz završujem ter o njenem pesniku Virku pravim:

„Dokler slovenski rod
Ima po zemlji hod,
Bode slovelo
Tvoje imé.“

Ponkerčev oča.

Spisal Janko Kersnik.

Tam doli pod Kompoljskim gradom v zatišji dveh malih dolin, raztezajočih se na sever in na vzhod, delala je soseskina cesta mal klanjec.

Preko ceste vrhu klanjca pa sta držali dve ozki stezi.

Vsi grajski in kmetski lovci pripovedovali so, da je tamkaj na razpotji izvrsten stan za vsakovrstno divjačino.

Zajec, gnan in pojan od tulečih psov, pripihati mora, kakor so pravili lovci, kar po cesti, bodisi od desne ali leve; lisica priplazi in privleče se po ozki spodnji stezi, in nje je treba posebno paziti. Srnjak pa prilomi skozi gosto, z robidovjem prerasteno grmovje; že na dve sto korakov ga lahko čuješ, in na cesto pred puško mora priti.

Izvrsten stan je bil to! Tudi za srnice, lehkonožne, živočke srnice!

A po teh streljati bilo je strogo prepovedano; grajski gospodarji so varovali svojo divjačino.

Bilo je septembra meseca, ko se je že zgodaj, v hladni rosi, odpravilo nekoliko lovccev iz Kompoljskega grada na lov doli v zatišje.

Bilo jih je malo krdelce. Grajski gospodar je hotel imeti par zajcev, a sam ni utegnil iti nánje. Poslal je svoje lovske čuvaje, štirji so bili, in pridružil se jim je grajski učitelj, odgojevalec gospodarjevih sinov. Vedel je, da bosta mlada dva barončka spala do desetih, in do tedaj hoteli so se vsi vrniti. Pozneje se je pač rosa posušila in sled se je izgubil.

Učitelj bil je po svojem službenem stanu med denašnjimi najodličnejši lovec; postavili so ga torej na najboljše mesto, tja na soseskino cesto na razpotje.

Nič ne dé, če tudi ne zadene vsakega zajca; dovolj jih je tam po brežinah in čuvaji imajo bistre oči, da paznouhca ugledajo lahko že na ležišči.

Tam na obrobku vzhodne doline žarilo se je malo, ko je grajski učitelj prikorakal tjà na svoj stan.

Lep mož je bil ta učitelj, in še mlad.

Dolgo še ni bil v gradu in tudi ostati ni hotel dolgo, kajti študirati je mislil še dalje záse, in le počitnice svoje in morda še par mesecev več hotel je prebiti tukaj. In kaj! Saj je bilo tudi dolgočasno v tem gradu; v mestu je pač druga zabava.

Lov, to je bilo še jedino, to je bilo še nekaj tu v teh hribih. Ta še pomaga pozabiti nekoliko teh baronovih paglavcev.

Grenák kruh je to učiteljevanje pri visokih ljudeh — hvála Bogu, da se lahko osladi, dokler smo v mestih. Pa na deželi!

Dobro uro že je stal učitelj tam na svojem stanu, in ustrelil je bil res jednega zajca, a po dveh je bil krivo pomeril. Ubitega pa je ponosno obesil na suho vejo v bližnjem borovci.

Gonjači so se bili s psi obrnili v drugo stran in učitelj je moral čakati, da se vrnejo okrog griča zopet proti njemu.

Sédel je torej kraj ceste na odrušén kamen.

Kar ga opozorijo lahke stopinje, katere so prihajale po soseskinem potu navzgor.

Mlada kmetska deklica prišla je mimo. Bila je pa tudi vredna, da si jo je človek, in če tudi ni bil tako mlad, ko grajski učitelj, ogledal in ogovoril.

—A zadnjega ni bilo treba, kajti dekle je samo postalo pred zajcem in radovedno vprašalo:

„Ali ste ga tukaj ustrelili?“

Učitelja še pogledala ni bolj nego površno.

„Tukaj, tukaj!“ reče oni, ki ni mogel z očesom od nje; „kam pa greš ti?“ pristavlja, ker ona ga je že bolj zanimala, nego zajec.

Zdaj uprla je tudi deklica pogled svoj v lovca.

Zarudela je malo.

„Na polje!“ dejala je hitro in hotela dalje po cesti.

„Čakaj malo, čakaj!“ reče oni in stopi sredi pota pred njo.

„Kako ti je pa ime?“

Govoreč hotel jo je prijeti čez pas.

A ona se mu izmuzne.

„Vsak dan Uršika!“ reče smeje se, in hiti navzdol.

A on je naglo zopet pri njej, ter jo pridrži za roko.

„Uršika? Čegava Uršika si?“ dejal je.

„Pustite me, meni se mudi!“ reče ona malo nejevoljna, a vendar silil jej je smeh v zarudelo lice.

„Povej mi, čegava si, potem te izpustim, prej ne!“

Govoril je to z resnim naglasom, tako da se je videlo, da misli v istini izpolniti svoj namen.

Deklica je vila sem in tja svojo roko, katero je on krepko držal, ter pogledala po cesti gori in doli, da-li nikdo ne prihaja.

Sramovala se je.

„Ker ste že tako sitni,“ pravi naposled, „Tolstovršnikova sem. Zdaj me pa pustite v miru!“

In on jo je res izpustil.

Samo prej je še prijel jo hitro čez pas, in jo bliskoma poljubil na mala rudeča ustna.

Odrinila ga je nejevoljno, in roko svojo na ustnih držeč stekla po cesti.

Kmalu je bila za ovinkom, a učitelj je še vedno stal na mestu in gledal za njo.

„Tolstovršnikova Uršika!“ dejal je sam pri sebi, „to si bomo zapomnili; nisem videl še lepšega dekletca; malo zabave bode morda vender v teh hribih!“

Kakih štirinajst dnij pozneje jel je učitelj pogostoma hoditi zvečer na sprehod, kakor je sam dejal, in pozno se je vračal.

Baron se ni menil mnogo zanj, ker večere je imel oni proste; tudi drugi posli se niso brigali za učitelja; in če je tudi ta ali oni hlapec kako sumnjo izrekel o teh ponočnih učiteljevih sprehodih, gotovega nihče ni vedel povedati.

Znalo se je le, da hodi grajski učitelj navadno tja po dolini, na katere spodnjem konci, dobre pol ure daleč, je stala samotna Tolstovršnikova hiša.

Čez dva meseca pa so baronovi odšli v mesto, in učitelj z njimi. Odslej se tudi med posli ni govorilo več o njem.

II.

Kričal je in drl se na vse pretége, ko so ga nesli h krstu. V cerkvi pa so mladi župnik gospod Janez grdo gledali, ko so ga oblivali z vodo, in ko so mu polagali peščico soli na jeziček.

„Ponkrč naj bo, Ponkrč!“ dejali so potem gospod Janez, „saj nima očeta, da bi mu imena izbiral; danes je pa svetega Ponkerča god!“ —

Ni boter, ni botrinja nista hotela ugovarjati, čeravno je bil boter že zinil, da bi bil nasvetoval drugo ime; tako je bil krščen fantič za Ponkerča.

In gospod Janez so v novič grdo pogledali vprašajoči malo pozneje v farovži botra: „Koga bom pa za očeta zapisal?“

„I, se bo že oglasil, če se bo hotel!“ dejal je boter, in potem so gospod Janez pustili prazno tisto vrsto v krstni knjigi, kamor se ima zapisati očetovo ime, priimek in dostojanstvo.

Kriččega Ponkerča pa so odnesli domov.

Tamkaj tudi ni bil vesel dan. Stari Tolstovršnik je že od jutra sem klel in hudoval se okrog hiše, in ko se mu je zdelo dovolj, zadel je sekiro na ramo, ter odšel v gozd smrečje klestiti. Čakati ni hotel da prinesó malega vnuka iz cerkve. Želel in prorokoval mu je vse, samo dobrega nič.

Stara Tolstovršnica pa je brisala na tihem solze in kuhala juho za bolno hčerko. Tej je bilo slabo, silno slabo.

„Na, Uršika,“ dejala je mati, prišed z malim loncem v izbo; „to-le juho izpij; Anžiška mi je kokoš poslala, tako lepo kokoš, da jo je bilo škoda klati; le pij, Uršika, dobro ti bo délo.“

V tem sta prinesla botra mladega krščenca. Položili so ga v zibel, in gugali jo sem ter tja, kajti kričal je še vedno.

„Ali so gospod kaj rekli?“ vpraša stara mati potihoma botra.

„Dosti niso rekli,“ reče isti; „pa krstili so ga na denšnjega svetnika!“

„Kako pravite?“ oglesi se bolno dekle, „kako so ga krstili?“

„Ponkrèc je, Ponkrèc; denes je njegov god! Gospod Janez so tako hoteli!“

„Oh, moj Bog!“ zaihti mlada mati na glas in solze jo oblijó.

„I, kaj boš jokala! V nebesa lahko pride, naj bo že Jože ali Jurij, ali pa to, kar je; z gospodom se nismo mogli kregati!“ reče botra, ter ziblje v jedno mer otroka.

Tudi stara mati je brisala solze, a rekla ni nič.

„Očeta so tudi hoteli vedeti!“ pristavlja boter, ter ogleduje svoje umetno na kveder šivane čevlje.

„Oh, ti ljubi Bog!“ vzdihne Tolstovršnica.

Dekle v postelji pa je zakrilo obraz. Tako slabo jej je bilo, in tudi tako hudo pri sri.

Botra sta kmalu odšla, in okolo poludne vrnil se je tudi stari Tolstovršnik domov. Sekiro je zasadil na tnalo pred hlevom in potem ogledaval pod kozolcem voz in nekaj borovih plohov, ki so se tam sušili. Naposled je šel v hišo, a po bolni hčerki ni vprašal.

Pri kosilu so vsi molčali: gospodar, hlapec in dekla; matere ni bilo.

Drugi dan pa je pri farni cerkvi zvonilo mrliču. Tolstovršnikova Uršika je bila umrla.

Ko so jo pokopavali, bil je tudi stari Tolstovršnik med pogrebci in si je parkrat potegnil z desnim rokavom čez obraz.

Stara mati pa je doma sedela in vzdihovala in jokala ter zibala malega Ponkerčà.

III.

Minulo je trideset let.

Na Tolstovršnikovem domu gospodaril je Ponkrèc.

Za starim očetom, ki je prvi šel s tega sveta, gospodinjila je stara mati, a ta je pred nekoliko leti izročila vse vnuku. Umrla pa je leto pozneje, ko se je oženil Ponkrèc.

Ta je sedaj kmetoval tukaj, kakor so kmetovali drugi pred njim. Ves teden je bilo dela in truda dovolj, ob nedeljah pa si je

časi rad privoščil kozarec vina, če je bilo toliko okroglega pri hiši, da se oni krajcarji niso poznali; kajti bil je priden in varčen mož.

Posestvo njegovo stalo je bolj na samoti, tako da je malokedaj oglasil se kakšen popoten človek tu; a če je kdo prišel, Ponkrč nikogar ni podil od hiše; še jesti mu je dal in prenočil ga pod kozolcem, po zimi pa v hlevu. In vse to za dobro besedo.

Bilo je okolo božiča, in mraz, da je škripal sneg pod nogo.

Pri Tolstovršnikovi so odvečerjali, kar pride hlapec pravit gospodarju, da na konci hleva sloni človek ob zidu, ki prosi prenočišča, ker je tako oslabele, da ne more dalje.

„Kdo pa je?“ vpraša gospodar.

„E, kakšen capin mora biti; raztrgan je in skoro bos,“ meni hlapec nejevoljno.

„Naj bo, kar hoče, v hlev na slamo mu pokaži!“

Čez nekoliko časa odloži Ponkrč svojo kratko pipo, in reče ženi, ki je otroke spat spravljala:

„Pogledal bom pa vender, kakov capin je tam v hlevu; če je pravi, mi še kravo ukrade.“

V hlevu, tam v zadnjem kotu je na slami zleknen stokal star mož. Hlapec je bil vrgel raztrgan kožuh nanj, in v tega se je zavijal stari capin, kajti tak je bil v istini po svoji vnanjosti. Iz čevljev, katere je kazal izpod kožuha, lezli so poleg palcev tudi drugi prsti.

Rudeči njegov nos je kazal, da ni od samega mraza rudeč; na glavi je imel le malo las, in ti so bili sivi.

„Ta ne bo krave kradel!“ mislil si je Ponkrč, ko je bil ogledal starca.

„Ali Vas zbebe?“ vpraša potem glasno.

„Zdaj je že boljje!“ reče oni, „pa lačen sem, lačen!“

„Pojdi k materi, Bolt,“ veli gospodar hlapcu; „nekaj večerje je ostalo!“

„Ali ste Vi gospodar?“ vpraša zdaj oni na slami.

„Sem!“

„Ali ste doma tukaj?“

„Kaj pak!“ deje Ponkrč, ki je gledal, ali je živini dobro nastlano.

„Kje pa je tista Tolstovršnikova Uršika?“ vpraša zopet oni počasi in ječe.

„Uršika?“ odgovarja Ponkrèc osupneno, kajti ni se mogel tako domisliti; „jaz ne poznam, — a Uršika! Tako je bilo moji materi ime.“ —

Čudno se mu je zdelo, kaj povprašuje tujec.

„Ali je že, ali so že umrli mati?“ izprašuje zopet oni.

„Takrät, ko sem se jaz rodil!“

Tujec je malo premolknil in vzdihnil; potem prične zopet:

„Kje je pa Vaš — oča?“

„Kaj hudirja povprašujete to?“ zaropoče Ponkrèc.

A v tem je prišel hlapec, in prinesel nekaj ričeta v skledi.

Tujec se je sklonil kvišku in zajel parkrat, pa potem zopet odložil žlico, ter legel nazaj.

„Ne morem, slabo mi je!“ reče ječé.

„Umr! bo!“ krikne hlapec.

Ponkrèc se skloni čez starca.

„Po gospoda teci,“ reče hlapcu, „saj bo res umr!“

Bolt je zaklel med zobmi; v vas k fari je bilo daleč in debel sneg je ležal zunaj. Pa šel je vender urno.

Čez nekoliko časa odleglo je onemu tako, da je zopet pričel:

„Kje je pa Vaš — oča?“

Ponkrèc se ni mogel več jeziti. Prisedel je na korito poleg bolnika in dejal:

„Saj ga nismo poznali, — ne jaz in ne stara mati! Trideset let je tega.“

Capin se je po teh besedah vzel na pol kvišku in zaječal:

„Jaz sem tvoj oča!“

Ponkrèc je odskočil k zidu, te besede so ga preplašile; mislil je, da se starcu blede.

Stari capin pa mu je jel pripovedovati počasi, pretrgano, in ječé v jedno mer dolgo, dolgo povest, in Ponkrèc je le poslušal, zinil ni besede. Vsega — vse lehkornosti in nesreče — vsega tudi ni umel.

In ko je končal stari, šel je Ponkrèc molče ven iz hleva v hišo in je poklical ženo.

Postlala sta v hiši posteljo, in z velikim trudom privlekla bolnika iz hleva.

Ženi je Ponkrèc le par besed rekel, potem ona ni več povpraševala.

Ko so prišli gospod Janez, — saj so še vedno duše pasli v tej fari, — ležal je tujec že v čedni postelji v hiši.

Hlapec Bolt je debelo gledal to izpremembro.

Proti jutru je res umrl — Ponkerčev oča.

Pogreb je oskrbel in plačal sin. Nekoliko dnij pozneje pa je prišel še k župniku, h gospodu Janezu, položil križavec na mizo, ter rekel:

„Za jedno sveto mašo, gospod fajmošter, za mater in pa za — onega; saj veste za katerega!“

Jurčiču v spomin.

In zdaj še ti! — Slovenec nima sreče.
Kar dá mu, hitro spet mu vzame čas,
Za tábo zró nam zdaj oči roseče,
Ki si tako prerano šel od nas! —
Prisojeno je naši domovini:
Kar boš ljubila, naglo ti izgini!

A tebe ne milujemo; — usoda
Prijazna ni ti bila žive dni;
Ubožen sin ubožnega naroda
Bridkosti mnogo si okusil ti:
S pogledom mračnim si po svetu hodil,
In svet te mnogokrat je krivo sodil.

Cvetic veselja nisi bral kraj pota,
Nemiren potnik ti — *deseti brat!*
Ti nisi tihega iskal si kota,
Kamôr ne pridî te nemir iskât:
Ljubezen žene ni te grela — lica
Ni gládila otročja ti ročica.

In vender ljubil si: ljubezen tvoja
Slovenski narod dragi bil je sam;
Zanj nisi bal se truda niti boja,
Prid njega bil je breme tvojih ram;
Slovanstva srčno ljubil vse sinove,
Sovražil si sovražnike njegove.

Slovan si bil po duhu in telesi:
V jeklenih prsîh srce premehkó,
Žar svetega navdušenja v očesi,
Na čelu skromnost, pónos združen z njo:
Bil redkih besedij si, brez zvijače,
Svetinje niso bile ti igrače!

Ne tebe, nas nesreča je zadéla,
Ti srečno si dospél v pokoja kraj;
Nam dolgo bo še rana krvavéla.
Kedó na mesto tvoje pride naj?
Izguba tvoja nam je prevelika,
Slovenske zemlje pónos ti in dika!

Tvoj duh nam stvaril je podobe jasne,
Kedó jih med Slovenci ne pozná
In ljubi? — Njim življenje ne ugasne,
Krví so zdrave, zdravega duhá.
Ti mnogo nam si dal, še več bi radi,
A bil si nam odvzet v najlepši nadi!

In vender tvoj spomin nikdar ne mine,
Hvaležen bode večno ti Slovén;
Zapisan v zlato knjigo domovine
Ti svetíš poleg prvih se imén;
Nevénljiv venec glávo ti obdava,
In mi hvaležno te slavimo: Slava!

Boris Miran.

Jedinstvo slovenskih dežel od VII. do XIII. stoletja.

Spisal Simon Rutar.

I.

Nasprotniki našega naroda trdé — in marsikateri Slovenec jim verjame — da Slovenci nimajo zgodovine, ker niso imeli jedinstvene, vse Slovence obsezajoče države. Se vé da, ako razumevamo pod zgodovino samo gola poročila, doklej je ta ali oni narod vladal, s kom se je ženil, katere politike se je držal in s kom se je moral vojskovati, tedaj pač Slovenci nimajo jedinstvene zgodovine. Ali poleg te dinastiške zgodovine imamo še drugo, pravo narodno zgodovino, ki pripoveda, kako se je ljudstvo na podlagi starih pravnih svojih običajev samo iz sebe razvijalo; po katerih zakonih se je vršilo njegovo napredovanje; kakšne zapreke, zavirajoče morda za sto let njegov razvoj, moralo je premagovati; koliko je obstoječa vlada pospeševala ali ovirala narodni razvitek; kako so pri tem druga, zlasti sorodna ljudstva uplivala in s svojim vzgledom zaostalega soseda navduševala.

Tako zgodovino imajo izvestno tudi Slovenci.

Ní pa tako lahko vselej najti vodilno misel slovenski zgodovini. Mi znamo, da vsa zgodovina obstoji samo v borjenji različnih idej. Ali ideje ne delujejo zunaj nas in brez nas, niti absolutno nas sileče. Da-li se zgodovina po idejah razvija, da-li se ideje v življenji uresničujejo, to je zavisno od tega, kako in koliko so te ideje med narodom razširjene, razjasnjene in tolmačene ter vzprijete in razumene. To širjenje idej zahteva mnogo truda in boja z neštevilnimi protivniki. Ideja sicer mora konečno zmagati, ali le tedaj, ako so njeni zagovorniki prešineni od luči in naudani s hrabrostjo ideje same.

Zato naj si dobro zapomni naša mladina: V resnici bogat je samo tisti narod, ki je bogat na idejah; velik in plemenit je samo

tisti, ki ima visoko in plemenito mišljenje; zapovedovati more le óni narod, ki zapoveduje z duhom; ljudstvo brez narodnega duha ne gospodari nad drugimi, nego jim služi (n. pr. Huni, Mongoli, Turki itd.).

Žal, pri Slovencih ideje niso bile vedno zadostno razširjene med množico delajočih ljudi. Narod v svoji celokupnosti ni bil zadosta prešinen od idej in zato ideje med Slovenci niso imele pravega življenja. Zato tudi boj za ideje ni bil vselej zmagonosen in boriteljem ostala je sama tolažba, da so se bojevali iz blagih namer za pravično stvar.

V zgodovini Slovencev nahajamo torej le pojedine momente, ki nam pričajo o narodni samosvesti vsega ljudstva. V teku stoletij prikazujejo se nam le pojedine bistrejše glave, ki so poskušale boj za slovensko idejo. Ali ti momenti in te osebe dokazujejo kakor nehoté, da so se v toliko atomov razdeljeni Slovenci vendar-le smatrali kakor jedna skupina. Oni dajejo zgodovini slovenskih dežel neko posebno, od sosednih različno podobo in napotujejo nas govoriti o zgodovini Slovencev. Taki skupni dogodki, ki se kakor rudeča nit vlečejo skozi vse posamezne zgodovine slovenskih dežel, pričajo, da so se Slovenci po svoje razvijali; take dogodke hočemo v sledeči razpravi posebno poudarjati.

Ali, ako hočemo vodilne ideje v naši zgodovini zaslediti, ne smemo misliti na male njene oddelke, nego pregledati jo moramo v velikih, dolgotrajnih dobah. Saj je že Gervinus prav dobro opomnil (*Geschichte des XIX. Jahrhunderts, Einleitung*): „Vsaka zgodovina v malih časovnih oddelkih preiščevana kaže nam enakovrstni značaj, katerega stvarja jeden gospodujoč upliv. V večjih oddelkih pregledana zdi se nam, kakor neprestano omahovanje med nasprotnimi nagoni, ki se protivijo vsaki pretezi jedne ideje ali jedne vodilne sile. Ako pa pregledamo zgodovino v razvoji stoletij, opazujemo v onem vednem plimanju vendar neprestano napredovanje v določeni meri in napredek jedne vladajoče ideje prikaže se nam jasno pred očmi.“

Tudi v zgodovini slovenskih dežel pokazala se nam bode ta vladajoča ideja, kakor mogočen protest proti tolikemu razkosanju naše Slovenije.

Zgodovina vsake zemlje spojena je pretesno z njenim naličjem. Peschel pravi (*Abhandlungen zur Erd- und Völkerkunde I. 409*): „Izobrazba zemeljske površine pospešuje (časi tudi posiljuje) ali pa zakasnuje razvoj njenih prebivalcev, kakor ugodni odnošaji prirodnih

pojavov činijo, da nekateri sadovi prej zore, nego drugi.“ Slovenske dežele ležijo sicer jako srečno na meji med severoiztočno in južno-zapadno Evropo in so natorno poklicane spajati dva nasprotna dela, kakor je že Vodnik Ilirijo „prstan Evrope“ imenoval. Ali na drugi strani naličje naših dežel ne pospešuje, nego ovira izobraženje jedinstvene države z natornim središčem in lepo okroženimi mejami. Naša zemlja namreč ni geologiška in zemljepisna celota, kakor n. pr. Češka ali Ogerska. Pri nas nimamo jedne osrednje glavne doline ali kotline, v katero bi se od stranij več drugih stekalo. Zato se pri nas ni mogla izciniti jedna sama politiška skupina, nego v vsaki dolini postala je večja ali manjša državica. S tem se prav dobro ujema značaj slovanskega ustava in nagnenje vseh Slovanov do demokratiškega življenja, kakor ga Procopios zove. Pojedine neodvisne župe združile so se namreč le redkoma in le siljene priznavale so nadvlado jednega kneza.

Kljubu tem neugodnim okolnostim stale so vendar slovenske zemlje vedno v najtesnejši zvezi med seboj in če so tudi bile le mali del velike države, smatrale so se vendar kakor jednovrstna skupina. Da je bilo to mogoče, zahvaljevati se imamo jedino ideji narodnosti. Prve države bile so gotovo narodne, t. j. v okrožji jedne same narodnosti utemeljene. Zato so bile narodne meje ob jednem tudi politiške meje. Zato so tudi Franko-Nemci, ko so podjarmili slovenske dežele, postavili vse pod jedno vrhovno upravo. Jedino tako si moremo tolmačiti, zakaj je Istra v X.—XIII. stoletji spadala h Koroški, a ne k bližje ležeči Italiji. Čeravno torej ideja narodnosti v tistem času še nikakor ni bila razvita, vendar so baš slovenske in samo slovenske zemlje sestavljale staroslavno Karantanijo. Prav tiste zemlje bile so tudi pozneje, ko so prišle pod Avstrijo, med seboj združene po imenom „Notranja Avstrija“ (Inneroesterreich), ki je imela svojo jedinstveno vlado v Gradci vse do centralizujočih reform Jožefa II. In skoro ravno tiste slovenske zemlje združili so Francozi, priznavajoč njih historiško in stratiškiško važnost, v prerojeno Ilirijo, katera je tudi pod Avstrijo nadalje trajala celo do l. 1848.

II.

Izvestno je, da so Slovenci jeden del tistega slovanskega plemena, ki se je bilo v V. stoletji naselilo na desni strani dolenjega Dunava in se od tod širilo deloma proti jugu v Mezijo, Tracijo in

Macedonijo; deloma pa proti zapadu ob Dunavu in njegovih pritokih navzgor. (Glej Matičin letopis za l. 1880 str. 95). To širjenje godilo se je počasno, malo po malem, kakor so odhajala ali omagovala poprej v Panoniji in Noriku naseljena ljudstva. Zlasti po odhodu Langobardov v Italijo (spomladi l. 569.) imeli so Slovenci zadosti prostora razširiti se ob Dravi in Savi. Način tega širjenja si lahko mislimo. Slovenci so poprej vedno stanovali v ravnini ali po nizkih brdih. Takega zemljišča so bili navajeni in za to jim je tudi v novi domovini najbolj ugajalo. Gorovitih predelov so se ogibali, dokler je bilo mogoče, kakor tudi Čehi niso hoteli posesti okrajnih gor svoje zemlje. Le kjer so se doline tako polagano vzdigale, kakor n. pr. ob Dravi in Savi, prodrli so Slovenci daleč v nje in tako jih nahajamo že l. 592. na toplaskem polji v Tirolski. Natančnejših podatkov za naseljevanje Slovencev nimamo. Samo to je gotovo, da so v letih 569.—592. posedli vso zemljo na zapadu in jugu srednjega Dunava pa tjà notri v Istro. Na Grajski koncil l. 579., katerega so se bajè udeležili tudi škofje iz Tiburnije, Celeje in Emone, ne moremo se sklicevati, ker sta Muratori in Rubeis dotično listino že davno priznala za nepristno in podvrženo.

Ali v VI. in VII. stoletji razširili so se bili Slovenci daleč čez svoje denašnje meje proti zapadu in severu. Na Furlanskem posedli so vso dolino Bele (Fella) ter na južni strani Vidma vso zemljo okolo velike ceste iz Palmenove v Kodrojp tjà do Taljamenta. Pa tudi še na desni strani te reke nahajamo čisto slovenska krajevna imena, n. pr. Gradisca pod Spilimbergom, Sclavons pri Pordenonu, Carnizai in Brische (Brišče) blizu izliva Medune itd. Zdi se mi tudi, da so se bili nekateri Slovenci naselili celo v okolici Feltre, od koder so se posamezni pomaknili v Primiero in Valsugano v južni Tirolski. (Bidermann, Slavenreste in Tirol, Lukšič Slavische Blätter 1865 pg. 79—82.) V obče Slovenci v Tirolski niso zavzeli samo vse Bistriške doline (Pusterthal ob gorenji Dravi in Rieni z bližnjimi postranskimi dolinami), nego tudi dolino Eisacke (okolo Briksna in Sterzinga); prekoračili so na dalje Brenner, naselili se v wipperski, dolnjeinski, zillerski in achenski dolini ter zlasti okolo Kitzbühla. Tudi v gornji inški dolini okolo Imsta nahajejo se sledovi staroslovenskih naselbin. Ravno tako so morali Slovenci stanovati tudi okolo samostana Šarnice tik bavorske meje, ker je vojvoda Tassilo l. 770. baš iz tega samostana vzel menihe

za novo utemeljeni samostan Innichen, da bi med poganskimi Slovenci širili krščanstvo v jeziku, katerega so se v Šarnici naučili. (Biedermann o. c. pg. 14—15; dalje Mitterrutzner, Slovani v Tirolih.)

Tako so posedli Slovenci tudi skoro vse Salcburško, zlasti pa nekdanji h Koroški spadajoči Lungau, nadalje Pongau in Pinzgau (Winkelhofer, Slaven in Lungau, Carinthia 1820, Nr. 15; Kürsinger, Lungau 755—64; Vierthaler, Wanderungen durch Salzburg I. 164—166). Celó zunaj Avstrije, v južnovzhodni Bavarski, naselili so se bili Slovenci ob Innu in okolo chiemskega jezera. (Hoch-Sternfeld, Ueber den Wendepunct der slavischen Macht im südlichen Bojarien, Passau 1825, pg. 161—254). V gorenjo Avstrijo prišli so Slovenci izvestno iz Štajerske (preko Rottenmanna-Cirminach, t. j. Cervena) ter se naselili okolo Anize, Štíre (Stodor, Windischgarsten), Kremze, ter v Traungau in Salzkammergut. (Pritz, Geschichte des Landes ob der Enns, zv. I. 164—165). V doleno Avstrijo naselili so se slovenski rodovi iz Panonije. Več historiskih in topografskih dokazov nam priča, da je imela jedenkrat dežela pod Anizo mnogo slovenskih prebivalcev. Zlasti nahajamo slovenske naselbine ob rekah Orlava (Erlaf), Ips, Url, Bielach, Traisen, Piesting itd. (Czörnig, Ethnographie der oest. Monarchie, I. pg. 94—97. in novo temeljito delo: Kämmerl, Die Anfänge des deutschen Lebens in Niederösterreich während des IX. Jahrht.). Šafařík misli (Slav. Alterthümer II. 341), da so bili slovenskega plemena tudi oni Slovani, ki so se bili naselili v gorenji Avstriji na levem bregu Dunava, med rekama Aist in Narn. Kako veliko število Slovencev je prebivalo v pokrajini Avstriji, vidi se iz tega, da se Karla Velikega iztočna marka ni imenovala samo Avaria ali Hunnia, nego tudi Selavinia-Slovenija! (Wiener Jahrbücher der Literatur 1825. Bd. XXXI. pg. 45; Bd. XL. pg. 3—4.)

Da so bili Slovenci celo denašnje Štajersko in Koroško posedli in obdržali do druge polovice X. stoletja, to je obče priznana resnica. O njej dvomijo le tisti nemški učenjaki, ki izvajajo ime Požárnica od nemškega puzzo-pfütze in Bistrica od keltsko-grške besede τριζω ali τριζω — strido, murmuro (Eichhorn, Beiträge zur ältern Geschichte und Topographie in Kärnten II. pg. 98.) O slovenskih spomenikih in starinah na Koroškem nahaja se premnogo spisov v raznih listih starejših tečajev celovške „Carinthije“. Kar se pa dokazov za slovenstvo gorenje Štajerske tiče, pokazal je prof. Krones,

da je vsako starejše ime na Štajerskem slovenskega izvira. (Die Ortsnamen Steiermarks, ter v popolnoma predelanem in razširjenem spisu: „Zur Geschichte der ältesten, insbesondere deutschen Ansiedelung des steiermärkischen Oberlandes, Graz 1879“.) Iz njegovih preiskavanj vidi se, da so celo na videz polnoma nemška imena slovenskega izvora, kakor n. p. Aussee - v Jelšah, Wildon-Vy dolu itd.

Ali več nego polovica nekdanj od Slovencev posedene zemlje je dan danes ponemčena. To ponemčevanje začelo se je bilo že hitro po osvojenju slovenskih dežel po Karlovem sinu Pipinu l. 788. Previdni Franki (kakor tudi nekdanj Rimljani) sicer niso najedenkrat uvedli svojih zakonov in ustanov v novo podjarmljene zemlje, nego pustili so jim stare običaje in staro upravo, dokler se niso nekoliko privadili običajem in ustav svojih zmagačev. Ali vendar so kmalu zamenili domače kneze in poglavarje s svojimi zapovedniki. Ti so pripeljali s seboj vojsake in vedno za boj pripravljene naselnike, ki so postali prvi živelj asimilacije Nemcev in Slovencev. To pa niso bile stalne vojske, kakor pod Rimljani, nego samo naselniki, katerim so frankovski kralji darovali zemljišča brez gospodarjev, smatrajoč sebe za prave gospodarje teh zemljišč. Ker so ležale slovenske zemlje na vzhodni meji frankovske države, bile so vedno v nevarnosti pred navalom od sosednih narodov. Zato je bilo treba mnogo naselnikov v obrambo granic, ki so bile oddaljene od državnega središča. Tako so se zlasti Bavarci počeli seliti v velikem številu med Slovenci.

Ali za slabotne vlade Karlovih naslednikov, ob času prepira med Nemško in Veliko Moravsko ter v dobi napadanja Nemčije in Italije od strani Madjarov, v tem času prenehalo je bilo nemško siljenje proti jugovzhodu. Še le po usodepolni bitki na leškem polju pri Avgsburgu 955. l. odprle so se na novo zavore nemški kolonizaciji med Slovenci. Kralji in škofje nemški pospeševali so na vso moč germanizacijo. Naselnikom so obečali obširna zemljišča, osvobojenje davka in vojniške dolžnosti. Iz vseh delov Nemške, zlasti pa iz Bavarske, hiteli so naselniki kupoma v iztočne alpske zemlje. Slovenske dežele so bile takrat nade vseh Nemcev, kakor dan danes Amerika vseh Evrope sitih nezadovoljnejšev. Samostani so vzeli v posest svojevoljno plodovita zemljišča, katera so jim še le vnuki zmagovalcev pravno potrdili. To je bil najprvotnejši in najpriljubljenejši način kolonizacije. Mnogokrat se naselnikom niti ni zdelo potrebno iskati potrjenja svoje nove posesti (Roth, Beneficialwesen, pg. 69 sq.)

Zemljo so nemški kralji ali popolnoma darovali, ali pa kot beneficije razdelili. Zlasti saleburška in pasovska cerkev dobili sta premnogo zemljišča ali v lastnino, ali v beneficij. Kar ni kralj izrečno in stalno razdelil ali podaril, to je ostalo tudi nadalje njegova lastnina. V X. stoletju napravili so cel kup ponarejenih listin, češ, da izvirajo od Karlovičev, v katerih so pomešane prave daritve z izmišljenimi. Saleburški in pasovski škof množila sta svojo moč tako, da sta pomagala svojim prijateljem in pristašem dobivati kraljevska zemljišča. Kadar je kdo dobil svoj kos, odpeljal je s seboj (časi na kraljevo povelje) cel roj naselnikov, da so mu pomagali obdelovati zemljo in braniti jo. V ta namen so sezidali na njej več trdnjav in gradov. Kakor so bili sploh po celi državi vsi za orožje sposobni moške dolžni v vojsko hoditi, tako je bila ta dolžnost še večja in strožja v mejnih deželah. Po teh je bila vojniška in stražarska služba urejena s posebnimi naredbami, ki nam pa sedaj niso več znane. (Büdinger, Oest. Geschichte I. 159.) Kadar je bila jedna stran dežele germanizovana, tedaj so se obrnili na drugo in nadaljevali v njej svoje delo ter širili meje nemške oblasti proti jugovzhodu.

Prvotni naselniki Slovenci postali so kmetje in robi nemških vazalov. Kakor povsod, tako se je uresničil tudi med Slovenci pregovor: „Vae victis!“ Nemec je skušal svoj jezik širiti, da bi podjarmljence tem ože s seboj spojil. Tako se je ponemčila brez prelivanja krvi, kakor v severni Nemški, in brezi hrupa v XII. in XIII. stoletji vsa periferija od Slovencev posedene zemlje, zlasti tudi zato, ker Slovenci ondu niso bili tako gosto naseljeni, kakor v sredini okolo središča svoje nove domovine. Kako hudo se je godilo Slovincem, vidi se najbolje iz tega, da je njih plemensko ime kmalu toliko pomenilo, kakor rob, suženj (slav-sclav.) Že l. 828. nalazimo v listini Ljudevita Pobožnega za samostan Kremsmünster ime Sclavi v pomenu kmetje, hlapci: „Territorium, quod usque modo servi vel Sclavi ejusdem monasterii ad censum tenuerunt“. (Urkundenbuch des Landes ob der Enns II. 11.) In še v XII. stoletju beremo o prodajanji slovenskih robov. Vsled križarskih vojsk počela se je bila živahna kupčija na Dunavu med Nemško in iztokom. V arhivu spodnjeavstrijskega mesta Stein ohranile so se zelo važne listine o tej kupčiji in med drugim tudi dve colni tarifi od l. 1177. in 1178., v katerih se imenujejo kot izvožnje blago („eksportartikel“) tudi „wendisch-slavische Mädchen“ (Kanitz, Serbien, pg. 391.). Slovan — trpin!

V središči, kjer ni bila kolonizacija in germanizacija tako silna, godilo se je Slovencem sicer nekoliko bolje in njih narodna samosvest živela je še na dalje. Ali tudi tu je postajala njih zavisnost od nemškega življa vedno večja. Kakor pri drugih narodih, tako se je tudi pri Slovencih opetovalo postopno zatiranje slabjšega: od nezavisnih kneževin prišlo je do reunije in spojenja z veliko državo, od slobodnih posestev do uživanja in plačevanja najemnine, od trpeče pokornosti do robstva.

(Dalje prihodnjič.)

Med gorami.

Podobe iz I— pogorja.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

I.

Tržáčan.

sa vas je dobro vedela, da ga na svetu ni hudobnejšega človeka od Vrbarjevega Matevža. V mladosti je bil pretepač. Pri neki priložnosti, ko je hotel Romovševemu Martinu nož v trebuh poriniti, spodrsnilo se mu je, in zvrnil se je po zemlji. Martin pa je tedaj tudi potegnil svoj nož in onemu na tleh odrezal je desno uho, da ga je od bridkih bolečin takoj zapustila življenja zavest.

„Uho si pridržim, dejal je Martin veselo, sicer si ga Matevž zopet na sencè prišije, ter se obvaruje vsake škode!“

Od tedaj je Vrbarjev Matevž hodil brez desnega ušesa, kakor svetopisemski hlapec, kateremu je apostol Peter odsekal pregrešno uho.

Nekedaj sta se Tinče Muha, znan pijanček, in pa Matevž prepirala zavoljo poti do studenca. In ko je bil Muha Matevžu že vse povedal, kar se mu je hudega in grdega povedati dalo, postavil se je ponosno pred njega, pogledal ga temno, ter zakričal z globokim zaničevanjem:

„Brez ušesa ne boš šel v nebese!“ Od takrat so te sicer nedolžne besedice Matevžu na plečih obvisle in ni ga bilo dneva, da bi jih slišal ne bil. Če smo ga vaški otročaji opazili, ko je hosto pobiral

po gošči, razdelili smo se hipoma, ter se poskrili za drevesi. In kadar se je naš brezušesnik priplazil v naše središče, tedaj pričelo se je izza dreves, tu tanko, tam debelo, tu visoko, tam nežno, tu rahlo, tam razburjeno: brez ušesa ne boš šel v nebesa!

In Matevž se je srdil in Martina je klel. A še tedaj mu ni odpustil, ko mu je ta na smrtni postelji z vsemi božjimi prisegami zagotavljal, da je odrezano uho zakopal v sveto zemljo na pokopališči, „da človeško meso ni segnilo v posvetni prsti.“

Ker je bil Matevž okrog ušes tako čuden, hotelo ga v vasi ni nobeno dekle. In ko je Tratarjevo Rotijo, kateri so gledali krivo izpod čeljusti zobje in je bila najgrša ženska v devetih farah na okrog, povprašal, če ga hoče v zakon, odgovorila je zbadljivo: „Ko bi ti že bili odrezali jedno nogo, ali jedno roko, potem bi te vzela. Ali brez ušesa! Ne morem!“

Konečno jo je Matevž urezal na Žirovsko. A obraz si je obvezal z ruto, kakor da bi ga zobje boleli, tako, da se mu ni videlo uho, — ki se mu tudi brez rute ni videlo! V istini se ga je prišla že bolj priletna žirovska ježica, s katero je stopil pred oltar. Ali zobje so ga boleli toliko časa, dokler ni gospod Andrej dovršil svetega obreda. Potem pa si je Matevž sredi cerkve odvezal robec, pokazal ženi goło svojo desno stran, ter dejal hudobno:

„Marušica, tega ušesa pa nimam!“ Ona pa mu je tudi sredi cerkve hladno krvno odgovorila:

„No, če bi te bila zavoljo lepote jemala, bi te tako ne bila vzela! A vzela sem te zavoljo kože, in zavoljo tiste kravice, ki jo imaš pri jasliah!“

In oba sta bila zadovoljna!

* * *

Da tak zakon ni imel božjega blagoslova, to se vé. Mati gospodinja bila je lena in najrajša je ležala na peči. Matevž je moral še celo zakuriti, če se je hotela skuhati južina ali večerja. Mnogokrat, ko smo stopali mimo veže njegove, videli smo ga, kako je molil svoje noge iz peči, ter čuli, kako je pihal v njej. Kadar pa je zanetil ogenj, zlezel je vzdihujé z ognjišča, popadel srdito že močno obrabljeno polence ter hitel v hišo, kjer je ležala „ona“ na peči. In s polenčkom jej je preštel kosti — a ženska pustila se je tepsti ter prespavala je dan za dnevom na peči. —

„To ni nič!“ dejal je Matevž nekega dne, „to ni nič! Človek ne vé, čemu je oženjen! Jaz si bom sam napravil otroka!“

Oprtil si je tisti košek, s katerim je zahajal spomladi prešičke kupovat po pogorji in odšel je v Trst, kjer so tedaj še otroke prodajali. Čez teden dnij prinesel je v resnici v koši otroče, šibko, slabotno, katero je potem raslo, kakor trava na zemlji razsušeni. Tega otroka je Matevž ulačil okrog, izkazoval mu ljubezen, kakor rodnemu otroku, ter ga pital na vse kriplje, da se nam je že preveč zdelo te ljubezni.

„Tomažek! Moj Tomažek!“ bila mu je vsaka druga beseda, kadar je govoril z nami. Otrok je rasel; a bil je tenak kakor bilka na njivi in bledih lic. S seboj pa je nosil dve lepi očesi, ki sta mu izpod rumenih las zrli v svet, kakor zre modro cvetje iz rumene pšenice.

Že tedaj, ko je Matevž še rad imel otroka, že tedaj smilil se je nam ta otrok prav močno. In dejali smo, da ga bode umoril.

A umoril ga je tudi!

Morda v petem letu svojega zakona, Bog ve, kako se je primerila ta nesreča, dobila je mati Vrbarjeva otroka, ali nekaj tacega, kar je ona otroka imenovala. Če vam povem, da je bilo to otroče podobno — materi in očetu, potem mi ni treba še posebej naglašati, da je bilo to otroče prav grda stvar. Okrog ogla domače hiše je letalo v raztrgani, umazani srajci in z razritimi lasmi. Kričalo je pri vsaki sapici in se silno drlo, če smo mi vaški otročaji tu in tam, mimo hodeč, to grdobno „malo udarili“. In ko je bilo staro komaj šest let, klelo je že kakor voznik na cesti. No, pa smo ga topli, če smo ga le mogli.

Matevž je rad imel tega svojega otroka in če je malo zakričal zunaj, planil je iz hiše, razvnet in plašan, ter skrbno povpraševal:

„Kaj ti je Tinče? Tinče! moj Tinče!“ Od tistega časa, kar se je bil pri Vrbarjevih rodil domači otrok, postal je tržaški Tomažek velik revež. Brezušesni Matevž hipoma zgubil je vso ljubezen, katero je poprej gojil do tega otroka. Zavidal mu je vsak grizljaj, ter ga redil in pasel bolj s palico nego s kruhom. Gotovo ni zatonil dan, da bi ga ne bil pretepel jedenkrat ali dvakrat. Oblačil ga je skoro na isti način, kakor se oblači lilija na polji, ki nima nikake obleke.

Šibko otroče moralo je trdo delati, ter prenašati bremena, da so kar pokale kosti v njem. Kar je ostalo brez udarca pod Matevževo

roko, to pretepla sta potem mati gospodinja in pa Tinče, moj Tinče! Jednega dne prinesel je domači sinček novo brezovko domov. Poskusiti jo je hotel na Tomažkovi koži. A ta je stekel, ter hotel rešiti svoje meso, kakor je tako navada pri človeških bitjih. Tedaj bi vi morali videti Matevža, kako je planil za otrokom, ujel ga, potisnil med kriva svoja kolena, ter dejal rahlo:

„Tinče, zdaj ga pa le!“

In Tinče je tepel. Mati Žirovka mimo prišedši pa je tudi zagodla:

„Le ga! le ga! le ga!“

Samo dva dneva bila sta v letu, v katerih se je smel Tomažek do sitega najesti. To sta bila tista dneva, ko je Matevž pri gospodu Andreji prejemal tržaške denarje.

Tedaj utaknil je otroka v nedeljsko Tinčetevo obleko, ter ga vlekkel v vas h gospodu Andreju. Med potjo pa mu je stokrat povedal, da ne sme imeti solz v očeh, kadar bodeta stala pred gospodom.

Stopivši v gospodovo sobo, nagnil je Matevž glavo, razlil si po obrazu rahlo milobo, prijel otroka za roko in govoril takole:

„Gospod duhovni oča, otročička sem pripeljal! To ubogo otroče, iz krščanskega usmiljenja sam je vzel k sebi, in sedaj je redim in pasem! (Tomažek poljubi gospodu roko!) Gospod duhovni oča, tako ga imam rad, prav tako, kakor bi bil moj! In koliko sne, gospod čestiti oča! Letošnjo zimo pozobal mi je dva mernika suhih hrušek, tistih sladkih repnic, ki se kakor led tajajo pod zobmi. (No, tista hruška, ki rase takoj za hišo in se naslanja na streho!) In potrl mi je dve četrtnici orehov! Kaj se hoče, kaj se hoče, otrok rad je — in človek ima dobro srce! Tomažek poljubi gospodu roko!“

Komaj pa sta prišla od gospoda, premenil je Matevž takoj svoj obraz. Otroka spodil je osorno domov, sam pa jo vsekal v gostilno, ter ondu zapil polovico tistih tržaških denarjev. Zvečer prilomil se je vinjen pod svojo streho, metal denarje, kar mu jih je še ostalo bilo, po mizi, proklinjal vse „Tržačane“, ter konečno prilomastil v temno, mokro sobo, kjer je spal Tomažek na plesnjivi slami. Z udarci je probudil spečega otroka, ter ga pretepel, da je vedel, „kako se je kruh zastonj“.

In na peči oglasila se je „ona“, ter kričala:

„Le ga! le ga!“

A tudi Tinče dvignil se je v postelji, in raztegnil široka svoja usta:

„Oča, le ga! le ga!“

To je bilo življenje! In to leto za letom!

* * *

Konečno je v istini pričel umirati. V deželo se je bila povrnila spomlad. Po dolini žarilo se je vse pod solnčnimi žarki: modra voda vila se je med zeleno livado, po cesti, snežnobeli, podili so vozniki svoje vozove, kričali ter čutili v svojih žilah novo življenje.

Na rebri poleg Vrbarjeve hiše pa je ležal Tomažek in same kosti so ga bile. Oslabel je bil tako, da ga noge več niso nosile. Obsevali so ga solnčni žarki, ter mu razgrevali tisto malo krvi, ki se mu je pretakala po bolnem telesu. Koperneče oziral se je v dolino, kjer smo skakali zdravi mi otročaji, lovili ribe po potoku, ter iskali ščinkovčevih gnezd po vejah. Nikdo se ni menil za njega. Pod hruško je ležal, in stradal, in pričakoval zadnjega trenutka. Bog ve, ali se je kdaj zavedela uboga ta stvar, kako grozno krivico so mu napravili tisti, ki so ga v pregrešni ljubezni rodili v življenje?

Hodile so mimo vaše ženice.

„Ali te kaj notri boli?“ povpraševala je Maruša Repulja. „Če te kaj notri boli, potem vzemi zdaj pa zdaj šop trave v usta in zveči. Tisto pomaga!“

In šla je mimo.

„Kaj pa glava?“ vzdihovala je Mica Zdihovalka. „Tudi ni dobra? Hov! hov! najboljše bo pač, če umrješ, sirota uboga!“

In šla je mimo.

„Kaj pa želodec?“ hotela je vedeti Marjeta Togotulja. „Ali moreš kaj jesti?“

Ko jej je bolnik povedal, da bi rad, prav rad jedel, če bi kaj imel, odgovorila je dobrovoljno: „No, no, potlej pa še ni tako slabo! Če še ješ, potem še nisi pri konci!“

In šla je mimo!

Tako prišlo jih je mnogo, vsem se je smilil, a nikdo mu ni prinesel koščeka kruha, da bi mu potolažil sestradani želodec.

Napočila je jesen in dozorel je sad po vejavi. Nekega dne sem prišel na Vrbárjev vrt, „gledat, kako umira Tržačan“. Solnce je močno pripekalo. Zastokal je pod hruško, da je žejen. Ko je pil iz lončka, uprlo se mu je oko na vejo, kjer je visela rumena bruška.

„Ves dan jo že gledam! Ali pasti neče!“ je vzdihnil. V tistem hipu potegnil je piš in rumen sad — je cepnil na zeleno travo.

„Daj jo meni! daj jo meni!“ Proseče je sklenil tanki ročici. Prinesel sem mu hruško. S prestrastno slastjo zasadil je zobe v njo. Tedaj prisopel je po rebri navzdol Matevž, ter imel oprtan koš otave. Takoj je posadil koš na zemljo, planil k bolniku in se zatogotil: „Kaj? Ti mi boš sadje pojedal, lenoba lenobasta!“

Že ga je hotel preteptsti. Takrat pa je prinesl slučaj od nekod čevljarčka Sadarjevega Korla. Kakor sapa bil je pri starem grešniku, podrl ga na tla, ter ga po vseh pravilih poštenih preteptov do dobrega premlatil. Potem pa je odšel z zavestjo, da je izvršil zaslužno delo.

Matevž se je ječe vzdignil, ter si brisal kri z obraza. Ondu na njivi kopal je Zavratarjev Mihola.

„Miholca!“ zastokal je, „ali si videl?“

„Vidiš, Matevž,“ odgovoril je oni, „kadar nečem, da bi videl tedaj ne vidim. Denes ne vidim! Ničesar nisem videl!“

„Pa si vender kaj slišal?“

„Vidiš, Matevž, kadar nečem, da bi slišal, tedaj tudi ne slišim ne! Denes ne slišim! Prav ničesar nisem slišal!“

In tako Vrbárjev Matevž še tožiti ni mogel, ker Zavratarjev Mihola tisti dan ničesar ni videl, niti slišal.

Po noči potem pa je umrl Tržaški Tomažek.

Bajke in povesti o Gorjancih.

Spisal J. Trdina.

1. Cvetnik.

Nekje visoko gori na Gorjancih kipi črno pečevje. Med pečevjem pa se širi cvetnik, prav majhen vrtec, ves poln najlepših in najblagodušnejših rožic. To pečevje se težko najde, še teže pa se pride čezenj v čudoviti vrtec. In to je dobro. Kdor koli je še zablodel v cvetnik, zamaknila in prevzela ga je krasota in dišava rožic tako neskončno, da je nehal misliti na jed in pijačo, na spanje in tudi na povratek in je poginil ne čuteč nobene boli od predolgega bdenja. In stradanja. Blagor pa si ga tistemu, ki dobi po sreči ali naključji

kak cvet teh plemenitih rožic. Ako se ženi, naj ga dene svoji nevesti v venec in živel bo z njo v krščanski spravi in ljubezni do groba. Že jedno samo peresce utolaži zakonsko zdražbo, ako se položi razprtima zakoncema pod zglavje. Kdor nosi tak cvet s seboj, ne obhaja ga nobena jeza in nobena žalost, ne premaga ga noben sovražnik, ne predere nobena krogla. Zdaj pa čujmo kratko povest o tem gorjanskem cvetniku, ko mu ne najdemo para pod božjim solncem!

Vlah Elija bil je jako pošten in bogoslužen mož. Ko je sinove pooženil, hčere poomožil, dolgove poplačal in vse zamere poravnal, pustil je domačijo in se preselil na Gorjance, da bi brez zmotnjave Boga častil in se pripravljajal za srečno smrt. Med črnim pečevjem sredi trnja, osata in kopriv postavil si je hišico, ki je imela ravno dosti prostora zanj in za prijazno kozo, katero je vzel s seboj za tovaršijo in da ga hrani s svojim mlekom. Razen mleka užival je zdrave gorjanske zeli in korenine, žejo pa si gasil z mrzlo studenčino izvirajočo izpod pečevja. O tej hrani in pijači živel je pobožni puščavnik veliko let v vednem zdravju in veselji. V samoti ga ni motil nihče. Kraj ni mogel človeka mikati: bil je tako odljuden, gol in pušč, da se ga je popotnik že od daleč ustrašil. Pa niti Eliji se ni poljudih nič tožilo. Trikrat v letu: pred božičem, pred veliko-nočjo in pred sv. Elijo prišel je k njemu sin in mu prinesel čutaro sladkega vivodincea. Razen njega ni videl nikoli žive duše, pozabil je svet, kakor je svet pozabil njega.

V viharui noči, ko se je ravno ulegel, potrkala sta na vrata dva popotnika, dva bolna romarja. Elija jima je odprl in ja peljal v tesno kočico. Prelepo sta ga prosila, da bi jima dal prenočišče in tudi, če mu je moči, kako dobro jed in pijačo, da ne pogineta od truda, glada in bolezni. Mlajši popotnik še veli z otožnim glasom: „Romarjem se godi dan denašnji slabo. Prihajava iz svete dežele iz Nazareta in sva zdaj na potu v Marija-Celje ali moči naju zapuščajo, morala bova tukaj umreti, ako se naju ne usmilita Bog in ti, častiti starec! Po morji sva se vozila srečno. Mornarji so dobri ljudje, dali so nama drage volje vse, kar so sami imeli. Zapustivši ladijo hodila sva več dnij po primorji. Primorci so bogati trgovci, ali skope duše. Brez plačila naju niso hoteli ne nasititi, ne voziti. Lačna in trudna prišla sva v Brod. Brojanci so dobri ljudje, ali sirote. Pomagali bi nama bili radi, ali niso imeli kruha niti zase, nikar za druge. Bog jim stokrat povrni blago voljo! Onemogla od lakote in bolna

od hudega pota dospela sva bolj mrtva nego živa v Kočevje. Kočevska gospoda je hudobna in beraška. Siromaku ne bi dala ni skorjice kruha, ko bi kruha tudi kaj imela. Ali udarila jo bo strašno šiba božja in takrat se bode pokesala, pa bo prepozno. Sam Bog je storil čudež in nama podaril toliko jakosti, da sva priromala do tvojega stanovanja.“

Pobožnemu Eliji se udero solze, ko sliši toliko bridkost in revščino. Postregel je popotnikoma bolje nego sam sebi o največjih praznikih. Spekel jima je svojo preljubo kožo in postavil prednja tudi čutaro sladkega vivodince, ki jo je bil komaj načel. Romarja sta jedla in pila in ko sta se okrepčala, zahvalila sta prelepo svojega dobrotnika in sladko v njegovi postelji zaspala. Tudi puščavnik je spal sladko in dolgo na trdih tleh, kakor še nikoli ne, od kar je prebival na Gorjancih. V sanjah sta mu se prikazala sam Bog Jezus Kristus in njegov premili učenec sv. Peter. Kristus ga je prijel za roko in mu rekel: „Pogostil si svojega stvarnika in odrešenika in z njim velikega apostola sv. Petra. Za to dobroto ti ne bodeva dala denarjev, ki jih niti ne želiš niti ne potrebuješ. Dajeva ti boljše povračilo; za ta svet svoj blagoslov, za oni svet svoj nebeški raj.“

Ko se Elija prebudi, bila sta popotnika že odšla, pustivši mu ves svoj božji blagoslov. Zdaj se ni čutil več starega in slabega: bil je zopet mlad in krepak, kakor kak štirindvajsetleten mladenič. Grda kočica je izginila in se izpremenila v prijazno belo kapelico. Puščavniku ni bilo treba žalovati ne po kozji, ne po vinu. Ko je izpil svojo skledico mleka, napolnila mu se je precej z drugim, mnogo slajšim mlekom, nego mu ga je dajala koza in tako je živel odslej brez truda in brige, kako bi jo prehranil v svoji nerodoviti puščavi. Ko je prizdignil čutaro, bila je polna, in kakor v skledi mleka tudi v njej nikdar ni zmanjkalo vina in to vino je bilo še mnogo, mnogo bolj prijetno in dišeče nego tolikanj sloveči vivodinec. Okolo žalostne kolibe gonili so se poprej grabljivi kragulji in jastrebi, zdaj pa so prepevali okolo vesele kapelice neznani ptički s tako milim glasom, da se jih Elija ni mogel naslušati. Trnje, osat in koprive so se nekamo izgubile iz obližja puščavnikovega doma, mesto njih narastel je po noči cvetnik, kakeršnega noben grad ni imel, ves obsajen z nebeškimi rožicami, da takega čuda še nobeno človeško oko ni videlo. V studenci pod pečevjem je tekla bistra voda kakor prej, ali zdaj so mrgolele in se igrale po njih zlate ribice, ki so pozdravljale puščavnika

z radostnim pluskanjem in celó s človeškim glasom. V tem prekrasnem zemeljskem raji živel je pomlajen Vlah Elija v sveti molitvi in radosti še celih sto let. Nadlegovala ga ni nikoli več ne bolezen, ne starost. Umril je lahko in sladko, ker je vedel, da ga čaka na onem svetu še veliko večje veselje, nego ga je užival po Kristusovem blagoslovu že na zemlji, ki ni bila zanj kakor za druge dolina solz. Bela kapelica, ki je toliko let v njej prebival in Bogu služil, se je zdavna porušila; tudi neznane ptice in zlate ribice so brez sledu izginile; jedini cvetnik je ostal in spričuje še dan denašnji božje povračilo, ki pride dobremu človeku časi že na tem svetu, gotovo pa onkraj groba.

2. Velikani.

Podgorec je šel polhe lovit. Prenočišča si je poiskal vrhu Gorjancev. Vzel je iz torbe večerjo in ko je odvečerjal, se je ulegel in zaspal. Ni dolgo spal, ko ga prebudé debeli glasovi neznanih mož. Čudni glasovi so bobneli, kakor če trkaš na prazen sod. Možje so bili štirje jednake velikosti, kakor najvišje smereke. Svetil je mesec in tako se je moglo lahko vse videti, kakovi so in kaj delajo. Velikani sedejo na trato in velé: Kamenčkajmo se, da se zabavimo. Pobrli so mlinske kamene in se z njimi kamenčkali. Naveličavši se igre velé: Napolnimo si pipe in kadimo! Iz žepov privlečejo pipe, velike za zelno kad in jih napolnijo s tabakom. Zdaj pa se domislijo, da nimajo ognja. Jeden pravi: sklatimo si ga z neba! Velikani skočijo na noge in začno metati proti nebu mlinske kamene. Vsak si sklati zvezdo. Z zvezdami si prižgo tabak in zdajci zapuhajo z dimom vse Gorjance, kakor da bi jih bil pokrtil črn oblak. Ko pokade, pravi jeden: Čas je, da si pripravimo večerjo! Velikani se dvignejo in skočijo v globok prepad. Iz prepada privale štiri sode vina. Vsak sod jemal je deset veder, še rajši kak bokal več. Iz prepada si priženo tudi svojo večerjo, čredo srditih volkov. Volkov je bilo osemindvajset, na vsakega sedem. Velikani naredo velik ogenj, nataknejo volkove na velike ražnje in jih pekó. Ob jednom pa so tulili nekako pesen, kakor da se grom razlega in poskakovali okrog ognja, da se je kar zemlja tresla. Podgorec, ki je te strahote gledal in poslušal, priporočal je svojo dušo Bogu in vsem svetnikom v neskončnem strahu, da ga pošasti ne bi zavohale in dejale na raženj morda tudi njega. Stisnil se je v klopčič kakor jež in se drznil komaj dihati. Poleg njega stala je čutara vina, ki jo je bil prinesel

s seboj. Podgorec se domisli, da daje vino srčnost še babi in začne vleči. Ker je bil srčnosti tako krvavo potreben, ni čudo, da je pil dolgo in veliko. Brž se je preveril, da je v takih zadregah vino res najboljši tolažnik in pomočnik. Bokal ga je bil zvrnil že za večerjo. Ali taka malenkost Podgorca ne ujunači, zato se je velikanov tako bal in tresel. Zdaj pa je vrgel v globočino svojega želodca dva bokala na jedenkrat in ta obilni požirek mu je srce tako pridvignil in razvnel, da bi se bil šel metat s samim peklenskim rogatcem, kaj ne s takimi nerodnimi rogovilami, kakor so bili ti velikani! Zdeli mu se niso nič več tako grozoviti kakor od konca, jel se je skoraj sramovati, da se jih je bil ustrašil. Predrznó jim se je grozil za grmom s pestjo in jim kazal osle in pomaljal fige. Ko pa so volkove spekli in se usedli k večerji, zagodrnjal je skoraj na glas: Se pač vidi, da ste zarobljeni hribovci, ki me še na volčjo pečenko ne povabite. Velikani so raztrgali in pohrustali volkove kakor kak lakomnik svoje cipe in težke založke zamakali so z ogromnimi curki vina. Ali njihovo vino je moralo biti precej evičkasto, kajti držali so se strašno kislo in čmerno. Jeden njih veli: Bratci, treba bo udariti spet v kak hram in si napolniti posodo s sladko, človeško kapljico. Te naše čobodre sem tako sit, da sam ne vem, kaj bi dal tistemu, ki bi mi prinesel par dobrih požirkov starega Šentjarnejčana. Podgorec, to čuvši, plane kvišku, ponudi velikanu čutaro in veli: Jeden bokal ga je še notri. Nuj ga izpiti! Bog ti ga blagoslovi! Komaj pa je izustil božje ime, zaslišal se je udar, kakor da je kje blizu treščilo. Tisti hip ugasnil je tudi ogenj, pri katerem so velikani sedeli in vse obližje pokrila je najgostejši dim, da se dolgo časa ni moglo nič razločiti. Ko se je dim zopet razkadil in razšel, ni videl Podgorec nikjer več ne mlinskih kamenov, ne žarjave, ne ražnjeve in vinskih sodov, pa tudi velikanov ne. Noč in gora jih je dala, noč in gora jih je vzela.

(Dalje prihodnjič.)

Zemeljski potresi.

Spisal J. Jesenko.

XXI.

Potres v Zagrebu 9. novembra 1880.

Predno razne sunke potresov pregledamo in sistematično razvrstimo, prijavimo še par popisov teh strahovitih pojavov. Pač primerno bode, da začnemo z ondanjim potresom v Zagrebu (9. novembra 1880).

Bilo je 9. novembra ob poluosmih zjutraj, ko je silovita nesreča zadela hrvatsko stolicu. Močen potres, katerega valovito gibanje je prihajalo od jugozahodne strani, poškodoval je bolj ali manj vse zidane stavbe do temeljnih njih podstav in mnogo jih celoma porušil. Že po prvem sunku so se podirali dimniki, zidani opaži in okrajniki ter udirali skozi strehe, pokončavali strope in pokrivali ulice s sipom in grobljo. Vsled tega pokončavanja se je ulegel na celo mesto gost prah, podoben sivemu oblaku, ki je očem branil od daleč opazovati nepričakovano podiranje. To se je vekšalo po vsakem sunku skrivnostne sile v podzemljaska rebra. V globoko grmenje in bučanje, ki se je slišalo izpod zemlje, mešalo se je pokanje in razdiranje podirajočega se zidovja in vikanje in vpitje silno prestrašenih ljudij. Tu se stanovalci v gručah valé iz vrat pokajočih hiš, med njimi mnogo na pol opravljenih, kajti potres jih je nenadoma pregnal iz postelje. Tam hité cele družine, matere in očetje z otroki v naráčaji iz nevarnih poslopij. Vsi beže v gnečah na široke ulice in velike trge, da bi otieli življenje ter obvarovali se poškodovanja od podirajočega se zidovja. Iz Kukovičeve hiše je skočil neki lovec iz prvega nadstropja na dvorišče ter si je nogo izpahnil.

Pet minut po prvem potresu se je ponavljal drugi in malo pred poludevetimi tretji, a oba sta bila slabejša od prvega in tudi nista tako dolgo trajala. To v največjo srečo Zagrebčanom; kajti ko bi bila tako močna, kakor je bil prvi, zadela bi bila hrvatske! Atene

žalostna usoda, ki je nekdaj pokončala starodavni Dubrovnik, tedanje središče jugoslovanskega slovstva. A že tako je bilo mesto po nekatereh straneh opustošeno, da je bilo podobno veliki razvalini. Reči se more, da nobeno količkaj visoko poslopje ni ostalo celo, a več hiš se je tako razpokalo, da so jih morali stanovalci precej zapustiti, ker se je bilo bati, da se bodo porušile. Veliko škodo je poseben odbor na drobno preiskal. Po tem je župan Mrazović poročal praškemu županu Skramliku: „nobena hiša v mestu ni popolnoma cela, dve tretjini jih je pa bolj ali menj močno poškodovanih; posebno veliko so trpela vsa javna poslopja in cerkve. Štiristo družin je brez stanovanj.“

V gornjem mestu se je udril pri cerkvi sv. Marka zgornji del zapadne nje vrhne stene ter padajoč je razdrobil oder pri uhodih in ranil štiri delavce, ki so tam delali. Na zapadni strani je cerkev tudi počila od strehe do tal in glavna stena je popolnoma ločena od drugega zidovja; jednako je počilo njeno svetišče. V sv. Katarine cerkvi se je udril večji del strehe in visoki zid je zasul Jezuvitske ulice. Na stolni cerkvi se je odtrgal v drugem nastropju pod uro srednji steber okna in velik del oboka ter je poškodoval dragoceni veliki oltar. Rake v njej so se razpokale, tako da se je popolnoma videla krsta leta 1855. umrlega korarja Viznarja. Na nadškofovi palači so utrli padajoči dimniki streho in krov steklenih hiš in nenadejana nesreča je iz njega pregnala nadškofa in njegova gosta hrvatskega ministra Bedekovića in senjskega škofa Posilovića. Zidovje se je močno napokalo, dvorišče in cerkev pa sta polni razdrobljene opeke in sipa. Hiša kanonika Mikovića je tako oškodovana, da se bode morala do tal porušiti. V Dolgi ulici se je podrl zidani opaz na severni strani novozidane hrvatske hranilnice in padel na streho Kukovićeve hiše ter jo razbil. Na Zrinjskem trgu je med drugimi poslopji najbolj poškodovana krasna palača Vranićanijeva. Nasloni in podobe nad vrhnim okrajkom so se odtrgali ter popadali daleč v stran. Zvonik frančiškanske cerkve se je razpočil na vseh štirih straneh od vrha do tal. Jednako poškodovan je starodavni stolp sv. Štefana in nekoliko nakriviljen. A odveč bi bilo naštevati še druga poslopja, javne zavode in zasobne hiše, ki so trpele premnogo škode. Čudimo se le, da je bilo razmerno malo ljudij poškodovanih in ubitih; po omenjenem poročilu Mrazovićevem bila sta namreč 2 ubita, 23 pa jih je bilo več ali menj ranjenih.

Koliko škode je potres storil po raznih hišah in zavodih, po stanovanjskih in prodajalnicah (zlasti s steklom, lončenino, porcelanino, raznimi tekočinami: vinom in vinskim cvetom, žganjem v steklenicah), ne da se popisati. V kemiškem laboratoriji se je večina dragocenega orodja, velikega in malega, pobila in polomila. Močno je potres poškodoval tudi druge zbirke n. pr. prirodoslovni kabinet in prirodopisno zbirko. Razsajal je tudi v muzeji narodnih starin, ki je v poslopji znanstvene akademije na Zrinjskem trgu. Koliko je trpelo to poslopje in zbirke v njem, poročajo Zagrebške novine tako le: „Prežalostno je pogledati notranje dele prekrasne te palače, kajti v celem poslopju ne najdeš sobe, katere stene bi ne bile močno razpokane. Največ škode je trpel krasni stolpovnik na dvorišči velike palače. Zidovi okrog njega so se večinoma razdrli, da posamezni stebri prav v zraku visé in se porušiti preté. Tam se je podrl visok dimnik ter je streho raztrl, tu je padel drugi dimnik na dvorišče ter je razdrobil velik del steklene strehe, ki je pokriva. Še žalostneje je pogledati predvor, ki je z razvalinami popolnoma pokrit. Izmed raznih zbirk imenitnih starin je najbolj poškodovana zbirka starogrških posod, med katerimi je mnogo jako dragocenih popolnoma pobitih in razdrobljenih. Razbite so tudi vse starorimske steklene posode iz primorskega Bakra. Jednako razbite so neštevilne starorimske lončene posode.. Na dvorišči stoji imenitni starodavni Apolon iz palače Dijoklecijanove v Saloni; prvi potres je odbil marmornemu kipu glavo ter jo zalučil sredi dvora, a k sreči se ni nikakor poškodovala. Težki kameni s starorimskimi in drugimi napisi na dvoru narodnega muzeja so bili skoro vsi pomaknjeni s svojega stališča. S sten je padlo več zgodovinskih slik, zbirka starih in novih denarjev je bila vsa pomešana in razne zbirke popolnoma pokrite z ometom, ki je s sten in stropov popadal.

Tudi po okolici Zagrebški je potres močno rozsajal ter jo silno razdejal. Vse večje zidane stavbe so na pol porušene. Lepa gotiška cerkev v Remetah in stara cerkev v Čučerji je toliko oškodovana, da se je morala zapreti, isto tako še več drugih božjih hramov. Sv. Ivan je močno poškodovan. Stari grad grofa Draškovića je v vseh delih razpokan. Krasni grad sv. Helena g. Mikšića ni več za stanovanje, a stolpi so se sesedli. Močno je trpel tudi grad grofa Kulmerja in grad Jelačićev. Zelo poškodovana je nova cerkev in šola v Stenjevcu, isto tako blaznica, na katere nesrečne prebivalce je

potres kaj žalostno uplival. Lupoglav ima kaznilnico v močnih zidovih starega Pavlinskega samostana, a potres je raztrgal močni svod prehodni vsaj 40 metrov na dolgo in zidovi kažejo nešteto razpok, ki pričajo o strahovitem pokončevanju podzemelske sile. Tudi drugodi po Hrvatskem je učinil potres mnogo škode, razkrival je strehe, podiral dimnike, razdiral zidove, in razdrobil okna in razno posodje, tako v Gradčanah, na Zelini, v Vrabčih, Berckovljanu, Karlovci, Sisku, Martinski vasi, Križevcih itd.

Odveč bi bilo opisovati, kako je potres pehal ljudi, razburjeval njih domišljivost in razdraževal njih živce. Nikjer in nikdar pokoja; kamor so se obrnili, povsodi so gledali le znamenja pretečega pokončevanja. Ali se bi čudili, če je med odrastlimi bilo malo tako hladnokrvnih, ki so sredi strahu in groze ohranili mir svojega duha. V tej splošni revii in nadlogi je nesrečne hrvatske naše brate lahko tolažila ljubezen, s katero so jim Slovenci hiteli na pomoč. Celó priprosti ljudje so izraževali globoko sočutje z nesrečnimi Zagrebčani, a izraževali so to sočutje ne le z besedami, ampak tudi z dejanji. „Bili smo, rekel je dopuščen vojščak ljubljanskega polka, daleč tam v gozdu ter smo delali. Povedali so nam, kolika nesreča je zadela naše brate in blago mesto Zagrebško, ki je nas na potu v Bosno tako srčno vzprejelo in dobro pogostilo. Povedali so nam, da pogrešate krepkih rok. Nemudoma smo popustili svoja dela ter sem prihiteli. Pošteno in pridno vam hočemo delati in v vaši nesreči pomoči, da bodele gotovo zadovoljni z nami.“ Tako je govoril priprosti tesar, ki je bil s 50 tovariši na prvi klic prihitel v Zagreb.

XXII.

Lizbonski potres 1. novembra 1755.

Za tem popisom sestavljenim po raznih časniških poročilih, navajam popis največjega potresa, katerega ljudje pametijo, namreč potresa Lizbonskega od 1. novembra 1755. Angleški zdravnik Wolfall, kaj bistroumen in učen mož, ki je sam bil dolgo časa v Lizboni ter je prebil oni dogodek, poročal je precej obširno o njem kraljevi družbi vednostij v Londonu. To učeno društvo je v svojih obravnavah prijavilo ono pismo poleg drugih poročil.

Po primernem uvodu piše Wolfall: „Morebiti bi pred vsem moral opomniti, da je bilo od leta 1750. tako malo dežja, kakor ga ljudje ne pametijo; razen zadnje spomladi, ko je zopet obilo deževalo.

Poletje je bilo hladnejše ko navadno; zadnjih 40 dnij smo imeli lepo jasno vreme, kar ni nič posebnega. Prvi dan tega meseca okolo 40 minut po devetih dopoldne smo čutili zelo močen potres; trpel je okolo 6 trenutkov. H kratu so se v mestu podrle vse cerkve in vsi samostani, podrla se je tudi kraljeva palača, krasno gledališče za opere, s kratka, v vsem mestu ni bilo nobenega večjega poslopja, ki bi se ne bilo podrlo. Dobra četrtina vseh hiš se je porušila in pod njih razvalinami je poginilo najmenj 30.000 ljudi. Le kdor je bil póleg, dobro ve, kaka groza obhaja človeka, ki zagleduje ubita telesa ter zaslišava kričanje in vikanje onih nesrečnikov, ki so pod razvalinami na pol pokopani. To se ne da nikakor opisovati, kajti strah in zmešnjava sta bila tolika, da se celó najpogumnejši niso upali malo trenutkov muditi se in odvaliti malo kamenov raz svojih najljubših prijateljev. Marsikateri bi bil rešen, ko bi se bilo to zgodilo. A vsakdo je mislil le na svoje rešenje. Bežati na prostorne trge in široke ulice bilo je najvarneje. Stanovalci v gornjih nadstropjih so bili v obče srečnejši od onih, ki so mislili bežati skozi vežna vrata, zakaj ti so bili z večino pešcev pokopani pod razvalinami. Oni v vozeh so najlaže ušli, če prav so bili vozniki in živali močno poškodovani. Vender jih je poginilo po ulicah in hišah veliko menj kot pod razvalinami velikih cerkev. Bil je namreč ravno velik praznik (Vseh Svetnikov dan) in čas velikega opravila božjega. Natlačene so bile vse cerkve; cerkvá pa je v tem mestu mnogo več nego v Londonu in Westminsteru. Ker so bili tukaj zvoniki vsi zeló visoki, popadali so večinoma na cerkve ter se s streho udrli na tla. Tako je le malo ljudi ušlo izpod njih razvalin.

Ko bi bila s tem ponehala škoda, dala bi se bila vsaj nekoliko popraviti. Res da pobitih ljudi ni bilo mogoče oživiti, a izpod razvalin bi bili večinoma izkopali neizmerne zaklade: Pa vse te nade so po večjem izginile, kajti dve uri po potresu je jelo na treh raznih krajih mesto goreti; vnelo se je bilo, ker je potres ogenj z ognjišč in pohišno opravo vse skup zmetal. O istem času je vstal veter, pihal precej močno ter ogenj tako razpihal, da je konec tretjega dne bilo upeljeno celo mesto.

Res podoba je bila, kakor bi se bile zarotile vse prirodine sile, da nas hočejo pokončati. Kmalu po potresu, ki je bil nastal o času najbolj napete vode, naraslo je v trenutku morje 13 metrov više kot pri najvišji plimi ter je ravno tako hipoma upadlo. Ko bi se ne bilo

zgodilo zadnje, poplavlila bi bila voda vse mesto. Komaj smo se dobro zavedeli, kazala se je okrog nas smrt, sama smrt.

Prvič nas je mučila strašna misel, da v občni zmešnjavi ne bode dovolj ljudij, ki bi mrtvece pokopali; tako bode veliko število trupel pouzročilo kugo. A ogenj jih je použil ter je zabranil ono zlo.

Drugič smo se močno bali velike lakote; zakaj Lizbona je žitnica vsej pokrajini 50 milj (angleških t. j. 80 kilometrov) na okrog. Vender k sroči so se ohranile nekatere založnice. Res je prve tri dni po potresu stala rez (četrtna kilograma) kruha 10 goldinarjev v zlatu, a pozneje smo kmalu imeli obilo živeža ter smo bili srečno rešeni hude lakote.

Tretjič smo se močno bali, da bi najzanikernejši del nizkega ljudstva ne iskal v občni zmešnjavi svojega dobička ter ne pomoril in oropal onih redkih ljudij, ki so kaj oteli si. Res se je to pripetilo sem ter tja. A kralj je nemudoma ukazal okrog mesta postaviti vislice. Ko so obesili okolo 100 teh zanikernežev (med njimi tudi nekaj angleških pomorščakov), ponehalo je tudi to zlo.

Živimo pa še zmerom v največji nevarnosti in zmešnjavi, kajti po prvem močnem potresu smo čutili še 22 sunkov podzemeljske sile, vender ni bil nobeden toliko močen, da bi bil podiral hiše v onih krajih mesta, ki so bile prvi potres srečno prebile. Zato se še nobeden ne upa bivati v hišah; po večjem živimo pod milim nebom, ker nimamo potrebne tkanine, da bi si napravili šatore. Če prav nas je razne noči močil dež, vender sem opazoval, da so te težave in nadloge brez vse škode prenašali najnežnejši in naslabotnejši kakor najmočnejši in najzdravejši. Z nami je vse še v največji zmešnjavi, nimamo niti oblek, niti drugih ugodnih priprav, tudi ne denarjev, da bi jih kupili iz drugih krajev. Vsa Evropa je pri tej nezgodi izgubila preveliko denarjev in blaga, a toliko ni izgubil nobeden narod kakor naš, ki je izgubil vse, kar je tukaj imel. Angležev je poginilo le malo v razmeri z drugimi narodi, a kaj mnogo jih je ranjenih; nesreča je tem večja, ker smo tukaj sicer trije angleški zdravniki, a nimamo niti orodja, niti obezil, niti oblačil, da bi jim pomagali.

(Dalje prihodnjič.)

E Prilogi k Preširnovemu životopisu.

Priobčuje Fr. Levec.

Ko sem pred dvema letoma pisal v Stritarjevem „Zvonu“ životopis Preširnov, bil mi je odmerjen tako tesen prostor, da nisem mogel porabiti vsega v ta namen nabranega gradiva, ali pa sem ga mnogo porabil samo v kratkih izpisih. Našel sem tudi pozneje po raznih arhivih še marsikatero listino, ki pojasnjuje to ali óno interesantno dobo iz življenja slavnega pesnika našega. Priobčiti hočem letos v „Ljubljanskem Zvonu“ te priloge k životopisu Preširnovemu, nadejé se, da bodo zanimali vse, ki se brigajo za književno zgodovino slovensko.

I.

Dva lista Preširnova Čelakovskemu.

Ta dva lista je g. Patera našel v Českem muzeji, a v Ljubljano prepisana prinesel pokojni Aleksander Aleksandrovič Kotljarevkij 1874. leta g. Levstiku, s čegar dovoljenjem sta tukaj natisnena.

1.

Wohlgeborner Herr und Freund!

Sie werden schon aus der Ihnen mitgetheilten wie auch gegenwärtig mitfolgenden Antikritik der Kranjska Zhebeliza ersehen haben, dass die Beschränktheit unserer Jansenisten in derselben „der Sittlichkeit anstössige Gedichte“ gefunden hat. Seitdem Ihre wohlwollende Recension unser Unternehmen auch bei Leuten, die kein eigenes Urtheil haben, in etwas akkreditirt hat, nehmen sich die Herrn alle erdenkliche Mühe, das weitere Erscheinen unseres Bienchens zu vereiteln. Wir haben schon in voraus gehört, dass sie eine Protestation gegen die Drucklegung des 4ten Bändchens durch das Bücherrevisionsamt einleiten wollen. Um ihnen hiezu keinen Anlass zu geben, hat der Bibliothekar Zhóp den Kasteliz bewogen, einige unschuldigen Volkslieder, die gerade die letzten in dem der Censursbehörde vorgelegten Cahier waren, herauszureissen, und hat nun, um ein Beispiel seiner Strenge zu geben, eine meiner Balladen wegen ein Paar derber Ausdrücke damnirt. Das hiesige Gubernium hat über den Bericht des Censors nach seinem Antrage das Imprimatur ertheilt

und das Heft dem Revisionsamte zur Vormerkung zugefertigt. Der hiesige Bücherrevisor, Namens Pavfhek (zugleich Professor der Philosophie, übrigens der bornirteste Jansenist) hat aber statt sein Amt zu handeln, einen in seiner Art einzigen Bericht an das Gubernium erstattet und im solchen um Suspendirung des Imprimatur und Recenserirung der Zhebeliza gebeten „indem sich in Dr. Prešhén's Gedichten noch eine Menge der Sittlichkeit anstössige Stellen befinden, die dem Censor Zhóp entgangen zu sein scheinen, überhaupt die Phantasie dieses Dichters (— trotz einer wohlgemeinten Warnung des Wienercensors —) einen bedauerungswürdigen moralischen Stoss erlitten hat, da er von seinem Lieblingsstoffe, sit venia verbo! dem Sauglockenläuten trotz der wohlgemeinten Warnung des Wienercensors nicht ablässt.“ (Diese wohlgemeinte Warnung betraf folgende nur in einigen Exemplaren des 2ten Heftes, Seite 36 vorkommende, gerade wider den Pavfhek gerichtete Stelle:

Saré bi fhkoda blo, sdaj od nedelje

Do druge, kolkrat fe ferzé jim vname!

In fhêga je, kdor pride pred, pred melje,

bei der Kopitar, ohne sie jedoch zu streichen, die Bemerkung machte, dass sich die Krainerinnen über diesen Anwurf mit Recht beklagen dürften. Ich habe diese Stelle mit einer minder passenden vertauscht,*) weil der Professor Supan sonst seine von Ihnen für versificirte Prosa erklärten Gedichte zurücknehmen wollte, indem er behauptete, seine geistliche Würde erlaubt ihm nicht, mit Leuten gemeinschaftliche Sache zu machen, die sich nicht scheuen, ein solches Scandalum zu geben. Unterdessen sind, weil ich auch nicht ganz nachgiebig gewesen, bei 10 Exemplare mit dieser scandalösen Stelle gedruckt worden (wovon gegenwärtig 1 mitfolgt).

Einen fernerer noch grösseren Anstoss, als mein angebliches Sauglockenläuten gab eine gelungene Uebersetzung der Ballade: Der Abt und der Kaiser von Dr. Tufhek, einem neuangeworbenen Jünger. Der Bibliothekar Zhóp hat schon in seinem Berichte dem Skandale vorzubeugen gesucht, und das Gubernium darauf aufmerksam gemacht, dass dieser Schwank schon mehrere saecula alt und die Bearbeitung desselben von Bürger nirgends verboten sei, auch davon bereits eine von einem geistlichen Herrn, dem Görzer Canonicus Stanizh gemachte krainische Uebersetzung existire, übrigens das Ansehen unserer Geistlichkeit zu wohl begründet sei, als dass es durch einen so unschuldigen Spass gefährdet werden könnte; allein dadurch hat sich unser jansenistische Zelot nicht

*) Kdor po-nje pride, jih k poroki pelje.

Kr. Čeb. II, 36, 13. Ured.

irre leiten lassen und dagegen sehr geistreich bemerkt, dass zwar allerdings, wie männiglich im In- und Auslande bekannt, ein glückliches Band zwischen Hirt und Schafen bestehe, dass man aber desswegen um so weniger jungen Troitzköpfen erlauben soll, es zu trennen. „Man weiss, was in Frankreich Voltairs Satyre bewirkt hat!“ (Voltairs Satyre = Bürgers Ballade: der Kaiser und der Abt!) Und schloss beiläufig mit den Worten: das Gubernium möge nicht erlauben ein Werk zu drucken, dessen Lesung die Geistlichkeit von ihrem Standpunkte aus verbieten, wenn nicht gar verbrennen (scilicet die Lesung) müsste. Auch hat er das Gubernium darauf aufmerksam gemacht, dass man den Zhóp nie mehr zum Censor, höchstens nur zum Mitcensor aufstellen könnte. Dieses merkwürdige Aktenstücke, dessen Deutsch ich Ihnen nicht wörtlich mittheilen konnte, aber nach der Versicherung derjenigen, die es gelesen, mehrere noch frappantere Wendungen als die „die Lesungen verbrennen“ enthalten soll, hatte einen theilweisen Erfolg. Der Mann Gottes hat noch den Pfiff gebraucht, dass er den Bischof avertirte, man wolle etwas ohne jedoch sich darüber genauer auszulassen, was, gegen die Geistlichkeit drucken lassen. Dieser gieng darüber zum Gouverneur, der bei dem Umstände, dass beim ganzen Gubernium ein einziger Gubernialrath krainisch kann, den Antrag machte, das corpus delicti, jedoch ohne Anschluss des Pauschekischen Berichtes nach Wien vorzulegen; und so ist unser Bienchen am 16. d. M. nach Wien geflogen, woher wir es vor 1 Monate nicht erwarten.

Diess zur Entschuldigung, dass wir unser Versprechen, Ihnen die Zhebeliza binnen 6 Wochen zukommen zu lassen, nicht zugehalten.

Damit Sie jedoch unseren guten Willen sehen, so überschicken wir Ihnen den von Ihnen angezündeten Abz-Krieg für Sie und Ihre Freunde.

Die kärntnischen Volkslieder sind noch nicht erschienen. Nun noch eine sehr grosse Bitte:

Smolè wünscht die von ihm und Vodnik gesammelten Volkslieder herauszugeben. Sie wurden von mir redigirt und sind bereits ins Reine geschrieben. Aus dem Vorausgesagten werden Sie begreiflich finden, dass wir solche hier nicht können drucken lassen, wenn wir uns nicht zahllosen Intriguen der hiesigen Obscuranten aussetzen wollen. Nachdem wir aber aus der Sammlung der von Ihnen herausgegebenen Volkslieder sehen, dass die Prager Censur gegen die hiesige sehr liberal ist, so wünschten wir, die Volkslieder in Prag drucken zu lassen, was jedoch nur mit Ihrer Beihülfe möglich wäre. Wir wagen Sie daher, da Sie schon einmal das Protectorat der krainischen Muse angenommen, zu

bitten, auch die krainische Volksspoesie unter Ihren Schutz zu nehmen. Die Sammlung würde zwischen 6 bis 7 Druckbogen geben, wovon 1 Bogen kürzere, die übrigen aber alle längere Lieder enthalten würden. Wir haben alles Zottenhafte möglichst vermieden, so dass die Lieder die Censur passiren dürften, wenn sie auch strenger geworden sein sollte, als sie zur Zeit war, da Sie Ihre Sammlung veranstalteten. Wollten Sie die Mühe zur Vorlage derselben an die Censurbehörde, zur Ausfindung eines Druckers übernehmen und zugleich die Correctur besorgen und nur das Honorar, das Sie dafür verlangen würden, bestimmen; oder wüssten Sie sonst jemanden, an den man sich diesfalls verwenden könnte, so würden Sie uns sich zu sehr grossem Danke verpflichten. Wir würden Sie bitten, mit einem Buchdrucker, der schöne Lettern hat, zu sprechen, was er für den Druck 1 Bogens verlange, wie auch, was Sie für Ihre Mühewaltung begehren und Smolè würde Ihnen zugleich mit dem Manuscripte in duplo, den Betrag bar oder in einer Anweisung an ein dort akkreditirtes Handlungshaus mit grösstem Vergnügen und Danke übermitteln. Das Papier denkt er von Wien aus dem Drucker zuschicken zu lassen. Ueberhaupt wünscht er die Auflage so nett als möglich ausstatten zu lassen und beabsichtigt dabei keinen Gewinn. Die Auflage müsste wenigstens zwölfhundert Exemplare betragen, indem wir darauf gefasst sein müssen, dass unsere Geistlichkeit einige davon verbrennen werde, wie sie es theilweise mit der Zhebeliza thut. Sollten in Ihren Druckereien keine langen Hacken für das krainische f aufzutreiben sein, so würde sich Smolè nichts daraus machen, wenn der Buchdrucker die nöthige Quantität schneiden und giessen liesse; nur würde er bitten, ihm vorläufig den diesfälligen Kostenanschlag bekannt zu geben. Auf das § würden wir verzichten, indem es ohnedies weniger beachtet wird und von Vodnik gar nicht gebraucht wurde. Auch würden wir Sie ersuchen uns bekannt zu geben, binnen welcher Zeit der Druck fertig sein könnte, wenn Sie sich der Sache annehmen wollten. Der Dienst, den Sie dadurch der krainischen Literatur erweisen würden, wäre um so wesentlicher, als der Opposition unserer jansenistischen Obscuranten auf keine andere Art beizukommen ist, als dass man ihr zeigt, dass sie ganz vergebens sei.

Ich beschäftige mich gegenwärtig mit der Uebersetzung der Byronischen Parisina, die auch in Krain vermuthlich nicht wird gedruckt werden können, mit der ich mich auch aus diesem Grunde nicht besonders beeile. Kasteliz wartet auf den Beschluss der Censurhofstelle rücksichtlich seiner Zhebeliza. Zhóp hat einen wackern Strauss mit dem Abz- oder vielmehr

Abd-Messias Metelko und dessen Propheten Burger begonnen, von dessen Fortgange und Ende Sie seiner Zeit einen nähern Bericht erhalten werden. Indem ich Sie die Zumuthung, dass Sie der krainischen Volkspoesie ein solches Opfer bringen werden, durch den Drang der Umstände zu entschuldigen und Sie auch für den Fall, dass Sie dies nicht thun könnten, um eine baldige Beantwortung meines gegenwärtigen Briefes bitte, verharre ich mit Achtung

Ihr

Freund und bereitwilligster Diener

Dr. Franz Xav. Preschérn m. p.

Laißach am 29. April 1833.

Zhóp und Kasteliz empfehlen sich bestens.

„Die Slovenen.“

Tako se zove knjiga, katero je spisal profesor akademične gimnazije na Dunaji g. Josip Šuman s pomočjo gg. Fr. Faschinga, Fr. Hubada in Dr. Fr. Simoniča, a na svitlo dal Karol Prochaska v Tešnu. Takšno knjigo (samo nekoliko točnejšo) morali bi bili Slovenci oskrbeti že l. 1848. Tako bi si bili prihranili mnogo nepotrebnega borjenja z zaslepljenimi sovražniki, ki nečejo niti očitnih naših pravic, sposobnostij in zahtev priznati in kateri nam celo zanekujejo opravičenost samostalnega osebnega razvoja. Z druge strani bil bi svet mnogo bolje o nas poučen in ne veroval bi strastnim strankarskim lažem, kar se sedaj ne da več popraviti, ker zaslepljena strast neče resnice slišati. Zato moramo sedaj trpeti sramoto, da svet o nas to misli, kar piše Schachtova geografija še v najnovejši izdavi o Slovencih (na str. 258): „Die Slovenen sind misstrauisch und feindselig gegen ihre deutschen Landsleute, denen sie an Betriebsamkeit und Reinlichkeit, überhaupt an höherer Kultur nachstehen, träumen aber dessungeachtet von der Errichtung eines Zukunftsreiches Slovenien. — Ein gefeierter Mann aus Krain hat erklärt, dass man die ganze slovenische Literatur in einem Schnupftuch davontragen könne.“ — Da svet res to veruje in da se naši nasprotniki sedaj ne dajo več poučiti, to dokazuje najbolje trditev „Neue freie Presse,“ ki v oceni ranjkega Bleiweisa zaslug za slovensko slovstvo svojim vernim čitateljem pripoveda, da je Anastazij Grün v resnici vse slovensko slovstvo v robci prinesel v deželno zbornico kranjsko!

Vender ne bodimo tako pesimistični in upajmo, da bode Šumanova knjiga še marsikaterega sovražnika Slovincem izpokorila in sčasoma boljše nazore o naših težnjah razširila. Zato pa z radostnim srcem pozdravljamo profesorja Šumana delo in hvaležni smo tudi založniku Prochaski, da je to delo med ljudi poslal, čeravno bode imel že lep materijalen dobiček od tega.

Ali naše veselje ni popolno. Kalé ga neke občutne nedostatnosti knjige, katera ne podaje svetu popolne slike o našem narodu. In to moramo z bridkim srcem potožiti brez ozira na osebe visokoučenih gospodov pisateljev, ki so izvestno svojega posla lotili se z najboljšo voljo Slovincem koristiti. Da svoje naloge niso popolnoma izvršili, tega niso oni sami toliko krivi, kolikor nedostatek dotičnih pripravljajočih in pomožnih del. Tu pa moramo zopet vsi literarno naobraženi Slovenci na svoje prsi trkniti in reči: „mea culpa!“

Dva sta glavna nedostatka, katera moramo Šumanovi knjigi očitati: prvi, da ne podaje načrta zgodovine Slovencev; nego samo dežel, po katerih stanujejo Slovenci; drugi, da se v njej tako malo in na kratko omenja narodno slovstvo slovensko.

Po tem, kar se tujec nauči iz g. Faschingovega pregleda zgodovine slovenskih dežel, mora pač pritrdjevati stari „Pressi“, ki je o ranjkem Bleiweisu pisala, da je še le on „ustvaril slovenski narod“, ter da so Slovenci „narod brez preteklosti, kakor tudi najbrž brez bodočnosti.“ Kako za Boga hočete, da bode Nemec veroval v starodavno preteklost Slovencev, ki ni bila brez vse slave, ako v tako strokovnjaški knjigi, ki jedino more v pravi svetlosti pokazati našo zgodovino, ne nahaja nikjer povedanega, da so se Slovenci kedaj čutili in vedli kakor jeden narod; da so stanovali v deželah, ki so bile nekdanj tudi politično združene, in da, ko se je ta vez pozneje pretrgala, ostali so vender še skupni odnosi med temi deželami do novejšega časa!

Nemci (in tudi mnogi Slovenci) ne vedó, da so bile vse slovenske dežele tudi po osvojenji od strani Frankov in Nemcev združene v samo jedno administrativno celoto, v staroslavno vojvodino Koroško, ki je imela na vzhodu, jugovzhodu in vsem jugu (čez vse Frijulsko celo do Verone) svoje marke, torej dežele, ki so imele le gledé varstva mëj samostalne zapovednike (mejne grofe), ki so pa bile v vsem ostalem popolnoma podržene koroškemu vojvodi. Kdor ve, kako samostalna so bila vojvodstva nemškega cesarstva, kolikokrat so se cesarjem upirala ter jih navadno samo po imenu priznavala za svoje

gospodarje, ta bode tudi razumel, da Koroška vojvodina tudi po svojem združenji z Nemčijo ni bila nikakor ž njo spojena v enotno državo z enakimi zakoni in isto upravo; nego da so slovenske dežele obdržale svoje stare pravne običaje in celó svojo mero in denar („lira sclavonnesca“ se na Frijulskem omenja še v XIV. stoletji). Za nemške naseljenke med Slovenci veljali so pač nemški (t. j. bavarski) zakoni. Še le ko se je med seboj pomešalo in deloma spojilo slovensko, bavarsko in rimsko pravo, nastali so iz tega deželni zakoni in pravilniki, ki so ostali v veljavi celo do sodnijske reforme Jožefa II., torej do pred komaj sto let.

Ko je bila Koroška vojvodina l. 1077. razpadla ter so se od nje odcepile vse marke, in ko so bili skoro v vsaki večji dolini mogočnejši dinasti utemeljili svoje gospostvo, ki je navadno obsežalo tudi knežjo oblast (kakor n. pr. pri Goričanih, Ortenburžanih, Heunburžanih in Celjanih), takrat je bila pač prenehala celokupnost slovenskih dežel, čeravno se dajo še celo v tem času skupni odnošaji dokazati.

To je trajalo tako dolgo, dokler niso prišle vse slovenske dežele v oblast Habsburžanov (od XIII. do XV. stoletja). Tedaj pa je njih previdnost in politiška modrost zopet združila vse slovenske in le slovenske dežele (čeravno nekatere že deloma ponemčene) v jedno politično celoto in jim ustvarila v Gradci skupno „notranjeavstrijsko“ vlado, pri kateri so imele vse slovenske dežele svoje zastopnike. Ta skupina slovenskih dežel ostala je vse do centralizacije Jožefa II., ko je ta cesar ustanovil nova namestništva in jih podredil dvorni kanceliji na Dunaji.

Kaj more torej škodovati narodnostni ideji slovenski to, da so bile njih dežele od l. 1783. do 1809. ter od 1813. do 1848. razkosane, brez vsake zveze med seboj in da so Slovenci vedno bolj pozabljali svoje celokupnosti, dokler jih ni 1848. leto k novemu navdušenju in novemu življenju probudilo? Ali so s tem izginile vse narodne pravice, da se nekoliko let niso vršile, da so zunanje okolnosti narodu branile posluševati se jih? Ali so Slovenci torej res še le l. 1848. poseben narod postali? —

Iz zgorej v kratkem navedenega mislim, da se vsakdo o nasprotnem prepriča.

Ne bodimo torej bojazljivi zajci in ne bežimo sami pred svojo preteklostjo! Vzprejmimo in držimo vsaj toliko, kolikor so nam vestni nemški zgodovinarji sami priznali, kakor so Büdinger, Dümmler

in Krones. Po preiskavanjih teh mož ne smel bi nikdo več slovenske zgodovine tako pisati, kakor je to storil g. Fasching, ter dajati nasprotniku nož v roke, s katerim bi nas rad zaklal.

Ravno tako obžalovanja je vredno, da se gg. pisatelji „Slovencev“ niso potrudili v posebnem oddelku obširno in dostojno oceniti naše narodno slovstvo. Pod naslovom „Sitten und Gebräuche der Slovenen“ omenja pač g. Hubad tudi mnogo slovenskih pripovedij, ki ne spadajo prav za prav v ta oddelek. Tako nima krasna, z nemških planin k nam zanesena pravljica o Zlatorogu nič opraviti s slovenskimi šegami in običaji. Tudi g. Simonič omenja v oddelku „Slovenische Literatur“ na str. 166. ob kratkem (na dveh straneh) slovensko narodno pesništvo, spominaje se Zakotnika, Zupančiča, Korytka in Grüna, ter laskave pohvale nemškega lista („Ostdeutsche Post, 1850, list 282) o priliki, ko je bil Grün izdal nemški prevod slovenskih narodnih pesnij. V knjigi „Die Slovenen“ spomina se torej naše narodno slovstvo jedva nekoliko bolje, nego v Matičinem „Slovanstvu“ l. 1874.

In vender smo vsi jedini v tem, da je tradicionalno slovstvo cvet narodovega života, da v njem odseva narodov značaj, njegove prednosti in napake, ter sploh vsa njegova individualnost, ki se razlikuje od posebnostij drugih, tudi najbližnjih in najsorodnejših narodov. „V narodni literaturi — piše Ferd. Kočevar v Novicah 1868. l. 31. — leži tisočletna tradicija našega naroda, ki se ni nikoli pretrgala. In kdor hoče razviti preteklost našega naroda do jedra, ta mora premozgati vso njegovo ustno tradicijo, ki jo je v tolikem izobilju ohranil od roda do roda notri do naših dni.“

Tradicionalno slovstvo je v najtesnejši zvezi z notranjim in zunanjim životom dotičnega naroda, ter njegov razvitek je odvisen od narodove zgodovine in dušnega napredka. Čim znatnejše je torej narodno slovstvo, tem večjo veljavo in zanimljivejšo zgodovino moral je ta narod prebiti. Zato je tradicionalno slovstvo najizvestnejše merilo za kulturno stanje vsakega naroda, ki še le stopa v kolo na vrhunci omike stoječih narodov.

Kje pa hoče dobrohotni tujec to merilo najti, ako v knjigi, samo o Slovencih govoreči, ne nahaja nič drugega, nego sledove našega tradicionalnega slovstva? Ali je bilo tako težko spisati zistematični njegov pregled ter naštetiti vsa mitologiška bitja, o katerih narod še vedno pripoveda; razdeliti naše pravljice in pripovedi na njih natorne skupine; oceniti narodne vraže, zagovore, pregovore in uganjke; za

tem poudariti važnost naših narodnih pesnij, razbistriti njih mitologiški, historiški, epiški in liriški značaj ter slednjič povedati, kako se slovensko tradicijsalno slovstvo na jedni strani dotika ne le ostalih slovanskih, nego sploh arijskih narodnih slovstev; a na drugi strani pa vender razlikuje od vseh teh, tudi nam najbližnjega hrvatskega pesništva, tako da se Slovenci po pravici smatrajo kot samostalen narod s svojo posebno zgodovino in svojim posebnim slovstvom.

Pisatelj te ocene misli, da to ni bilo nikakor tako težko po tem, ko se nahaja v Krekovi pohvaljeni knjigi „Einleitung in die slavische Literaturgeschichte“ izvrsten pregled in znanstveno razdeljenje za vse tradicijsalno slovstvo; potem ko je Trstenjak toliko v „Glasniku“ in „Novicah“ pisal o mitologiških bitjih med Slovenci, ter Krek v knjigi: „Ueber die Wichtigkeit der slavischen traditionellen Literatur als Quelle der Mythologie“; potem ko imamo že precejšnje natisnene zbirke narodnega blaga od Valjavca, Trdine, Križnika itd.; potem ko je Urbas pisal o pregovorih in prilikah slovenskih („Novice“ 1869 in 1870) ter potem ko so že o vrednosti in teoriji slovenskega narodnega pesništva pisali: Grün (v predgovoru k svoji prestavi), Pajk (Zbrani spisi), Urbas („Die Slovenen“ v programu tržaške državne realke 1873), Žolgar („Slovensko narodno pesništvo“ v programu celjske gimnazije l. 1873.), in Krek v spisu „Nekoliko opazek o izdaji slovenskih narodnih pesnij („Slovenski Narod“ 1873.)

Narodno slovstvo, to je prav naše, jedino naše premoženje, katerega nam ne more nihče oporekati, niti njegove vrednosti kratiti. Zato pa je bilo treba to našo imovino svetu javno pokazati ter udariti ob svojo torbo in reči: „To je naše!“ To storiti bilo je v knjigi, o kateri govorimo, tem nujneje, ker iz narodnega slovstva bilo bi se lahko in pravično sklepalo, da narod, ki ima toliko svojega, ne more biti brez svoje zgodovine, brez svojih junakov in slavne preteklosti. Tako pa sta izostali iz omenjene knjige ravno dve najvažnejši poglavji in posledice te nemarnosti ne bodo izostale.

(Konec prihodnjič.)

Slovenske muzikalije.

Spisal Fr. Hlavka.

I.

„Glasbena Matica“ slovenska izdala je 1881. leta naslednje muzikalije: 1. Transkripcijo narodne pesni „Luna sije“, za glasovir zložil in visokorodni gospici Mariji Winklerjevi udano poklonil Danilo Fajgelj. 2. Zbirko slovenskih napevov, ubranih za četvero ali petero moških glasov. Zvezek IX. 3. Lavorike II. del. — Zbirka slovenskih napevov obseza: Fr. Hlavka: Ukazi, četverospjev in tenorsolo; p. A. Hribar: Nagrobnica, zbor; Gj. Eisenhut: San, zbor in bariton-solo; Dr. Gust. Ipavic: Večernica, zbor in tenorsolo; Dan. Fajgelj: Gorska cvetica, četverospjev; Kam. Mašek: Za Hrvate in Kranjska dežela, zbora; K. Knitl: Žežulinka, zbor; Iv. pl. Zajc: U boj, zbor; N. Stoos: Mojemu narodu, četverospjev; Dan. Fajgelj: Ljubezen do doma, zbor.

Slovenci smo imeli doslé, če se prav spominam, jedno samo transkripcijo narodne pesni in sicer prekrasno „Po jezeru“, katero je zložil g. A. Foerster. A v tej transkripciji nahajajo se po gostem take tehnične zapreke, da je nepristopna vsakemu, kdor ni že nad dve tretjini umetnik na klavirji. Prav uradostila nas je tedaj Fajgljeva transkripcija narodne pesni „Luna sije“ zategadelj, ker komponist ni iskal zasluga v tem, da bi zložil transkripcijo kolikor mogoče v zvezi z neprebavljivimi tehničnimi ovirami in ker bodo ravno zavoljo tega, ker je transkripcija lahko umevna, vsi slovenski glasbeniki in vse slovenske rodbine, ki se bavijo z glasbo, prav radi sezali po njej. Transkripcija „Luna sije“ ima uvod, potem arijo Preširnove pesni ali thema in štiri varijacije te arije. G. Fajgelj je pokazal s to kompozicijo, da se z glasbo resno bavi in v njej močno napreduje.

Zbirke slovenskih napevov zvezek IX. ima večinoma lirične napeve, katerih, mimogrede bodi rečeno, Slovenci še najbolj pogrešamo. Želeti bilo bi samo, da bi „Glasbene Matice“ odbor bolj strogo presojal vsak napev, katerega misli uvrstiti v to zbirko, da bi prečital

pazljivo besede napevom in gledal na to, da se tiska pravilen slovensk jezik, kakor ga pišemo zdaj. Prav zadovoljni pa smo s tem, da nam zbirka slovenskih napevov podaje i hrvatskih pesnij in sicer napeve prvih hrvatskih glasbenikov. O Fajgljevih napevih, kolikor jih vidimo v tej zbirki, ne moremo tako pohvalno govoriti, kakor o njega transkripciji. Pred vsem bode moral opustiti ono liričnim pesnim neprikladno se zvijanje posamičnih glasov, ki le preveč spomina na cerkev, in ki je petju in značaju pevanja našega naroda največji sovražnik. Mislimo, da vsak skladatelj želi samo to, da bi njega kompozicije narod vzprejel za svoje. Zaman to želiš, ako ne znaš ubrati tudi narodove strune. G. Danilo Fajgelj, kakor se iz vseh njegovih umotvorov vidi, veščak v glasbi, zaljubljen se je nekako preveč v takozvani Palestrinijev — ali kakor bi ga bilo današnjim razmeram bolj prikladno imenovati — v Wittov zlog — in tako se mu dogaja, da je vsaka njegova lirična skladba popolnoma podobna kakemu Wittovemu „Tantum ergo“. Se ve, da so to umetno sestavljene kompozicije, a naš narod ne mora za ta zlog, ker je truplo brez duše. Zakaj pa so Jenko, brata Ipavca, Nedved in drugi postali res narodovi ljubljenci? —

„Lavorika“ je izšlo dosle osem zvezkov, namreč po dva in dva za jeden glas. Kar je „Glasbena Matica“ dala na svitlo v svojih zbirkah napevov v partiturah, te in druge priljubljene napeve prinaša „Lavorika“ v posamičnih glasovih. „Lavorika“ podaje zdaj slovenskemu pevcu osemdeset većinoma izvirnih slovanskih napevov. Koliko dragega časa je dosle slovenski pevec potrosil prepisujé nôte! Ta nedostatek popolnoma odpravlja „Lavorika“, katera bodi sploh živo priporočana. Vse delo stane 4 gld. ter se dobiva pri „Gl. M.“ blagajniku g. F. Stegnarji.

II.

26 *Tantum ergo*, ad IV. voces inaequales composuit et collegit P. Angelicus Hribar. O. S. F. Labaci. 1881. Sumtibus & typis haeredum Blasnik. — Cerkvena glasba je zdaj ravno v dobi svojega razvijanja. Kakor ni drugače mogoče, ločili so se i naši muziki v dve stranki, na jedni strani stojé oni možje, ki se do zadnjega trudijo, da bi se v cerkev uvedla sama latinščina, a da bi se iz cerkve pahnili narodni jezik, hoteči v cerkvi imeti ono staro cerkveno petje, kakeršno so odobrili in določili razni papeži in cerkveni shodi. Vse pa bi moralo iti kar na hip. Kjer so še ravnokar peli Schiedermayerja, tam bi se morali precej poprijeti Witta ali kakega drugega novega glasbenega proroka. Pristašem

tega programa nasproti stojé bolj hladno misleči naši glasbeniki; imajo povse isti program: tudi ti zahtevajo, da se v cerkvi uvede dostojnejša oblika petja, a polagano, počasi, od lahkega do težjega, da se poslušalcu s časom ukus ublaži. Prvi točki tega programa so pa odločni protivniki in tu spremljajo te značajne boritelje vse naše simpatije, kajti boré se za obstanek slovenskega jezika v cerkvi. Prva stranka pravi: Pri slovesnih obredih v cerkvi bodi vse latinsko, ker samo ta jezik je liturgični jezik. To je pa očitna pomota, kajti slovenski jezik je tudi liturgični jezik, potrjen od papežev, smejo se tedaj v njem opravljati obredi celó pred oltarjem. Na zadnjem stališči stoji tudi naš izvrstni in marljivi cerkveni skladatelj g. p. A. Hribar. In zato, da se bode njega trud razumel in prav sodil, umestno je bilo zapisati spredaj stoječe uvodne opazke. G. A. Hribar vidi svoj nalog v tem, polagano ublažiti v ljudstvu ukus ter je privedi do razumenja pravega cerkvenega petja; a če mu bodeš v tujem jeziku pel, ne boš tega nikdar dosegel. To uvidevši, krenil je g. A. Hribar sicer svoj, a pravi pot. On podaje slovenskim korom lahko umevnih, v srce in posluš sezajočih, pri vsem tem pa dostojnih, pravih cerkvenih napevov ali v domačem slovenskem ali latinskem jeziku, kakor ravno potreba nanaša. Zlasti o tej zbirki „Tantum ergo“ moramo se brezpogojno pohvalno izreči. Naj bi g. p. A. Hribar vztrajal v svojem blagem trudu, naj pišejo nekateri listi slovenski o njem, kar hočejo.

Slovenski glasnik.

G. Anton Nedved, c. kr. učitelj godbe na ljubljanskem učiteljski in godbeni vodja tukajšnjemu filharmoničnemu društvu je meseca novembra ravno minulega leta slavil petindvajsetletnico svojega muzikalnega delovanja v Ljubljani. Milostni cesar naš je g. Antona Nedvéda o tej priliki odličil z zlatim križcem za zasluge, a vsak naobraženec, ki vé, kaj je Nedvéd Ljubljani, čutil je ob tem odlikovanju s slavnim godcem vred nekako zadovoljnost v sebi. In tudi narod slovenski, kateremu je Anton Nedvéd poklonil najkrasnejše cvetove svoje muze, kateremu je slavní umetnik tako rekoč še le ustvaril ono pévanje, katerega se zdaj drži z vso svojo dušo, narod slovenski se iskreno raduje tega zasluženega odlikovanja. Kdo ne pozna divne Nedvédove „Popotnikove“? Ta pesen, v katerej je združena največja umetnost naravnega zlaganja glasov z najglobšim čutstvom, ki je našemu narodu iz duše vrezana: koga ni še očarala, koga ni s svojimi burnimi valovi popolnoma omamila? V spomin se nam vriva dolga vrsta drugih Nedvédovih slovenskih skladb, ki so postale že skoro národne tako n. pr. njegova prekrasna „Domovina, mili kraj!“ Kje se po

priliki ne poje njegova „Tam, kjer beli so snežniki?“ Kdo še ni slišal prepevati nežne „Moji rožici“ s prekrasnim bariton-samospevom? Kako navdušeno so bili vzprejeti vselej Nedvčdovi samospeli s spremljevanjem na glasovirji! A Nedvčd je skrbel, da narod slovenski dobi tudi lepih cerkvenih pesnij. Njegove slovenske mase so doslej nedosežene in po Kranjske se je takoj cerkvenim pevskim zborom priljubilo njegovih „Osem cerkvenih spevov za mešane z bore“, katere je g. Nedvčd že pred kakimi desetimi leti izdal v Pragi. Nedvčd je po pravici postal ljubljene slovenskih pevcev, a narodu slovenskemu je dober genij, ki mu na ljubezniv način blaži ukus do petja. Iz vsega srca tedaj kličemo tudi mi umetniku Antonu Nedvčdu: slava! ter spremljamo ta vzklic z iskreno željo: mila usoda ohrani nam še mnogo let skladatelja in umetnika g. Antona Nedvčda! Res, da g. Nedvčd je pevovodja filharmonijskega društva, ki žal! goji samo nemško petje, a poleg tega g. Nedvčd vendar nikoli ni pozabil, da je československe krvi. Zatorej ga pri nas časti in spoštuje Nemec in Slovenec.

„Matica Slovenska“. Šumanova „Slovenska slovnica“ je že dotiskana. Obsezala bode, kakor se nam pripoveduje, kakih 22 tiskanih pol. Tudi Lavtarjeva „Geometrija za učiteljsiše“ bode gotova po novem letu, kajti te 12 tiskanih pol obsežne knjige je dotiskane že 7 pol. A kaj je s „Somatologijo?“ — Ko je proti koncu meseca maja vlada pozvala „Matico Slovensko“, da naj da na svitlo „Somatologijo“, mislil je vsak človek, kdor pozna naše šolske in književne razmere, da se bode Matičin odbor zaradi te knjige obrnil do pisatelja, ki je do sedaj spisal že več izvrstnih slovenskih šolskih knjig prirodopisne vsebine, do profesorja Erjavca v Gorici. To bi se bilo tako rekoč spodobilo in delo bilo bi izročeno najboljšim rokam, kajti prof. E. ni samo v svojem predmetu strokovnjak na glasu, nego tudi slovenski jezik ima tako v svoji oblasti kakor malokdo. A s praznim in prečudnim izgovorom „da jezik pri šolski knjigi ni glavna stvar (!!)“, naložil je Matičin odbor Woldrichovo „Somatologijo“ posloveniti gospodu, katerega sicer čisla in spoštuje ves narod slovenski, ki pa šolskih razmer ne pozna toliko, da bi mogel pisati šolske knjige; kajti ravno pri teh je glavna stvar lep, lahko razumen, pravilen, a vendar domač jezik ter točna in dovršena pisava, da se dijakom polajšuje učenje sicer težkega predmeta. Omenjeni gospod dovršil je tudi o pravem času svoj rokopis, a ko je bila postavljena prva pola, bilo je treba toliko poprav, da se jih je ustrašil korektor Matičinih knjig ter je iskal svéta in pomoči pri profesorjih Vodušku, Pleteršniku Rajči, Levci in Kermavrnarji itd., a nihče ni hotel, ni mogel prevzeti korekture, ki bi bila bolj zamudna nego vso knjigo na novo prelágati. Zatorej je odbor daljni tisk „Somatologije“ ustavil, spet s praznim in ničevim izgovorom, da je Woldrichova „Somatologija“ prišla v novem natisu na svitlo, po katerem bode treba slovenski prevod popraviti. — Ako se pa somatologija, za katero je vlada že z začetkom tega šolskega leta hotela uvesti slovenski učni jezik, še jedno celo leto ne bode učila slovenski, tega ni kriv nobeden deželni šolski nadzornik, nobeden deželni predsednik, nobeden naučni minister, nego samo Matičin odbor, ki si je v svoji trmoglavosti oči zavezal in ušesa zamašil, da ni videl niti slišal, kar so mu drugi s prstom kazali in na glas pripovedovali. —

Še jedno moramo denes povedati Matičinemu odboru. Književni odsek ukrenil je 15. decembra, da naj „Matica Slovenska“ to leto na svitlo dá neko

slovnico — **italijansko!** Takó? — Tedaj vlaški uradi, vlaške šole, vlaška cerkev še ne povlašujejo dovolj naroda slovenskega po Primorskem, pomagati mu mora pri tem raznarodovanji in potujčevanji še prvi slovenski književni zavod, „Matica slovenska!“ Izgovor, da je italijanska slovnica našemu narodu potrebna za tega delj, ker trži s Trstom in Reko, ničev je in otročij! Narod naš trži tudi z nemškim Gradcem, Lincem in Dunajem; trži tudi s Kanižo in vso zahodno Ogersko. Po tem kosmopolitičnem načelu dala bode Matica naša najbrž bodoče leto na svitlo slovnico nemško in magjarsko! Quousque tandem, Matica, abutere patientia nostra? — Potem naj pa odbor z Matičine hiše v Zvezdi sname bahačasti zlati napis „Matica Slovenska“ ter zapiše naj nanjo s črnimi črkami: Zavod za potujčevanje naroda slovenskega.

„Mir“ imenuje se nov, slovenskemu narodu po Koroškem namenjen list, katerega bode po novem letu vsakega meseca 10. in 25. dan izdaval tiskarnica družbe sv. Mohorja. List stane za vse leto 1 gld. Izvrstna misel!

V literarnem in zabavnem klubu Ljubljanskem govorili so dne 3. decembra prof. Levec o Preširnu in Čelakovskem, dne 10. decembra g. Grasselli in g. dr. Zarnik o klasicizmu in realizmu po naših, ruskih in ameriških srednjih šolah; dne 17. decembra cand. prof. g. Trtnik o rokopisu kraljedvorskem in dne 29. decembra prof. Levec o umrlih narodnjakih leta 1880. in 1881. — Dalje se je na klubovo prošnjo obrnil g. Grasselli do Brockhausa v Lipsku, da bi v novi natis svojega konverzacijskega slovarja vzprejel nekoliko životopisov pisateljev slovenskih. Brockhaus je obljubil to prošnjo izpolniti, kolikor bode možno. Klub mu bode zatorej poslal životopis Trubarjev, Vodnikov, Preširnov, Janežičev, Bleiweisov in Jurčičev ter razpravo o slovenskem slovstvu.

„Anastasius Grün's Lehrer, France Preširen, als deutscher Dichter“ imenuje se razprava Petra pl. Radiča, katero je priobčila dunajska „Heimat“ v 8. številki t. l. Takó poznanje našega Preširna prodira v vedno širše kroge. O tej priliki opozarjamo naše pisatelje, da naj pišoči o pesnikih naših ne rabijo národne, nego pisno obliko krstnih imen. Kdor piše France Preširen, moral bi dosledno pisati tudi Tine Vodnik, Šimen Jenko, Martinec (Davorin) Jenko, Jurčič Joža itd. Izgovor, da se je Preširen sam imenoval Franceta, ne velja, kajti tudi Vodnik se je podpisaval časi: Balant; a vendar bi se dan denes ves slovenski svet smijal tistemu, kdor bi govoril o Balantu Vodniku.

Archiv für Heimatkunde von Franz Schumi (sic!) I. Bd., 1. Bg. December 1881. Erscheint zwangslos. Tako se imenuje list, posvečen znanstvenemu raziskavanju slovenske, osobito kranjske zgodovine. Prva številka prinaša sedem izvirnih latinskih listin o najstarejšem slovenskem županu (l. 777.), o raznih krajih kranjskih, o Burhardu, mejnem grofu isterskem itd.; objavlja tudi do sedaj nikjer ne natisneno izvirno pismo Trubarjevo, katero je 5. maja 1575. leta iz Derendingena pisal v nemškem jeziku deželnim stanovom kranjskim. Oziraje se na to, da zdaj skoro nihče ne raziskuje starejše zgodovine slovenske, veseli pozdravljamo podjetje g. Šumija ter list njegov toplo priporočamo vsem prijateljem lepe domovine naše. Posamezne pole stanejo po 30 kr. Naročnino — za 6 pol 1 gld. 80 kr. — prejema gospod Fr. Šumi v Ljubljani, na Narodnem trgu 13.

Dunajska „Slovenija“ priredila je 6. decembra m. l. na Dunaji akademijo v spomin Josipa Jurčiča in v korist ustanove njegove. Sloveči pesnik slovenski

g. Jos. Stritar zložil je za to slovesnost krasno pesen „Jurčiču v spomin“, katere je z njegovim dovoljenjem ponatisnena danes v našem listu, a prof. A. Turkuš „Slavospev Jurčiču“, katerega je uglasbil pravnik Stanko Pirnat. G. drž. poslanec dr. Jos. Vošnjak govoril je slavnostni govor, opisujoč življenje, značaj, literarno in politično delovanje pokojnikovo. Udeležili so se tega velikega praznika slovenskega na Dunaji zastopniki vseh narodov slovanskih.

August Šenoa † sloveči pesnik in prvi romanopisec hrvatski, umrl je po desetmesečni hudi bolezni dne 13. decembra m. l. v Zagrebu, kjer je bil posebno slovesno pokopan 15. decembra. Pogreba se je udeležilo tudi deset zastopnikov naroda slovenskega iz Ljubljane. Obširno razpravo o življenji in o spisih slavnega pisatelja objubil nam je za 2. št. „Ljubljanskega Zvona“ pokojnega večletni prijatelj, g. ravnatelj Josip Starč v Belovaru.

Ami Boué † porojen 1794. leta v Hamburku, znamenit prirodosnanec, osobito sloveč geolog, pravi član dunajske akademije znanostij, umrl je pred nekoliko tedni na Dunaji. Ami Boué je bil prvi učenjak, ki je balkanski poluotok znanstveno raziskal ter v mnogih knjigah in spisih nevedni Evropa dokazal, da najštevilnejši narod na tem poluotoku so Slovani, a ne Grki in Turki, kakor se je do tedaj splošno mislilo. Njegove studije sta potem Hilferding in Kanitz nadaljevala ter tako evropsko Turčijo krščanskemu in slovanskemu svetu osvojila. In še le na podstavi teh studij in njih vpliva na zahodno Evropo bilo je Rusiji možno z orožjem osvoboditi balkanske kristijane. Brez Bouéjevih, Hilferdingovih in Kanitzovih knjig, ki so osobito na Angleškem in Francoskem Slovanom sovražno občno mnenje izpreobrnile v Slovanom in kristijanom prijazno sočutstvo, zdihovali bi še danes Srbi in Bolgari pod turškim jarmom.

„*Osvěta*“, najboljši češki mesečnik, ki prinaša samo dovršene znanstvene razprave in beletristične spise, objavlja v 1 zvezku t. l. tudi lep nekrolog „dr. Jan Bleiweis“ od Jana Hudca. „*Osvěta*“ izhaja na elegantnem papirju v zvezkih po 6 tiskanih pol obsežnih v Pragi (ve Vinohradech, v Puchmajerově ulici č. 5) ter stane vse leto 7 gld. 20 kr., pol leta 3 gld. 60 kr. Letos nastopa „*Osvěta*“ svoje XII. leto.

Grof Aleksander Fedro, znani dramaturg poljski, napisal je spet dve novi igri in sicer dramatično sliko v verzih „Poginil je od glada“ in burko v jednem aktu „Smrt in žena“. — Slavni poljski romanopisec I. I. Kraszewski dal je spet na svitlo roman „Szalona“ v dveh knjigah. Roman je tendenčne vsebine ter slika temne strani ženske emancipacije v Ruski.

Dizionario biografico degli scrittori contemporanei diretto da Angelo de Gubernatis. Firenze coi tipi dei successori Le Monnier 1879—1880, 1276 strani, 344 portretov, med temi tudi podoba ruske pisateljice Olge Novikove. De Gubernatis je profesor in italijanski senator ter slovi posebno za učenega orijentalista. Spisal je tudi imenitno delo o primerjajoči mitologiji. Nemci nimajo nobenega takega dela, da bi se moglo primerjati s tem životopisnim slovarjem. Nekoliko ima sličnosti s tem delom francoski „*Dictionnaire universel des contemporains*“, ki ga je na svitlo dal Vapereau.

De Gubernatisov slovar je izšel v trinajstih šestitkih in obseza dva zvezka. V njem so životopisi: 1842 italijanskih, 523 nemških, 487 francoskih, 264 angleških, 243 ruskih, 221 poljskih, 119 španjolskih 161 američanskih, 91 čeških,

85 magjarskih, 71 švicarskih, 59 švedskih, 59 novogrških, 46 holandskih, 41 norveških, 40 rumunskih, 39 portugalskih, 36 belgijskih, 33 danskih, 59 jugoslovanskih (t. j. hrvatskih), 14 finskih, 9 srbskih pisateljev. Dalje obseza slovar: 2 Arbanasa, 1 Islandca, 1 Turka, 4 Žide, 3 Jermence in 3 Bulgare. De Gubernatis je jeden najbolj slovečih sedanjih italijanskih znanstvenih pisateljev in član akademije „della Crusca“. Literarno-zabavni klub v Ljubljani poslal je g. de Gubernatisu Šumanovo knjigo „Die Slovenen“ ter ga naprosil, da bode v svoj slovar vzprejel tudi nekoliko pisateljev slovenskih, katerih životopise mu hoče oskrbeti klub sam.

Dr. V. Z.

Rusko slovarstvo. Tolkovjy slovar živago velikoruskago jazyka. Vladimir Dalj. Drugi popravljeni in pomnoženi natis. Spt. 1882, izdanje M. O. Volfa. To delo važno je vsakako ne samo za Ruse, temveč za vse, ki se ruskega jezika uče. Odlikuje se od drugih razlagajočih slovarjev posebno v tem, da se pisatelj Dalj ne zadovoljuje samo s prostim razlaganjem in navajanjem posameznih besedij v raznih oblikah in pomenih, ampak da ob enem tudi skoro pri vsakem izrazu navaja cel red zanimljivih podrobnostij iz življenja narodnega, razne bajke, vraže, običaje itd. Zarad tega je že samo prebiranja tega slovnika ne samo poučno, ampak tudi zabavno. Sedaj prišel je na svetlo 3. zvezek obseza 576 strani do črke P. Kritika izraža se o marljivem delu pisatelja Dalja in o knjigi sami posebno pohvalno in jo toplo priporoča.

„Detskij Věstnik“ zove se zabavni list s podobami za mladino, ki je v mesečnih zvezkih jel izhajati l. 1881. v Moskvi; ureduje ga N. A. Istomin. Posebno pozornost obrača ta list nase s svojim od drugih ruskih listov za mladino razlikujočim se določenim programom. V tem ko drugi listi prinašajo spise vsakojake vsebine, odlomke iz raznovrstnih del in sploh niso preveč izbirični v predmetih, postavil si je „Detskij Věstnik“ za svoj nalog objavljati samo spise iz ruske zgodovine in narodnega življenja ter na tej podlagi vzbujati v mladini ljubezen do domovine, uvažanje do ruske zgodovine in narodnega življa. Tem potem hoče on najpoprej mlada srca ublažiti, in prepušča učenje realnih predmetov zrelejši starosti.

V Moskvi jel bode izdavat i citrist profesor muzike F. Bauer po jedenkrat na mesec muzikalni list pod nazvanjem „Russkij Citrist“. V tem listu prijavljale se bodo note za igro na citrah in druga muzikalna naznanila.

V Kijevu izdaval bode g. Lebedincev nov zgodovinski list pod naslovom: „Kijevskaja Starina“ in v Harkovu sklenili so izdavat i strokovnaš list „Veterinarnyj Věstnik“.

R.

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stane: za vse leto 4 gld. 60 kr., za pol leta 2 gld. 30 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld., za dijake po 4 gld. na leto.

Založniki: dr. I. Tavčar in drugova. — Za uredništvo odgovoren: **Fr. Levce.**

Uredništvo: v Novih ulicah 5. — **Upravištvo:** na Marije Terezije cesti 5.

Tiska „Národní Tiskarna“ v Ljubljani.

Vse svoje dosedanje naročnike nljudno prosimo, da bi o pravem času ponovili svojo naročnino.

Novi naročniki dobro došli!

Denašnje številke tiskali smo toliko, da moremo z njo postreči še vsem novim naročnikom.

Administracija „Ljubljanskega Zvona“

v Ljubljani, na Marije Terezije cesti 5.

SLOVENSKA TALIJJA.

Zbirka dramatičnih del in iger.

Na svetlo daje

Dramatično društvo v Ljubljani.

Prvi zvezek: Priročna knjiga za gledališke diletante. Cena 50 kr

Od poznejših zvezkov so pošli **2., 3., 4., 5., 7. in 8.;** v ostalih so natisnene in se morejo dobivati sledeče gledališke igre:

Ž. = žalostna igra; R. = resna igra (drama); Igk. = igrokaz; V. = vesela igra; B. = burka; G. = gluma; O. = opereta; — s. p. = s petjem.

Zvezeku			Naslov igri	Kakšna igra	Koliko aktov	Osob		Statistov	
štev.	cena					moških	ženskih	moških	ženskih
	gld.	kr.							
6	25		Gospod Čapek	V.	1	9	2	3	.
			Belin	O.	1	2	3	.	8
9	30		Graščak in oskrbnik	Igk.	4	6	2	7	7
10	30		Serežan	O.	1	3	2	11	4
			Svojeglavneži	V.	1	3	3	.	.
11	30		Roza	V.	3	3	2	.	.
12	30		Klobuk	V.	1	5	2	.	.
			Tičnik	O.	1	3	2	4	.
13	30		Išče se odgojnik	Igk.	2	6	3	4	.
14	30		Zabavljica	V.	1	6	2	.	.
			Zakonske nadloge	V.	1	3	2	.	.
15	30		Poglavje I., II. in III.	V.	1	4	3	.	.
			Mutec	V.	1	4	2	.	.
16	30		Telegram	V.	1	7	2	.	.
			Sam ne vé kaj hoče	B.	1 1/3	3	3	.	.
17	30		Ona me ljubi	V.	2	5	3	.	.
			Gospod regisseur	Šaljiv priz.		2	.	.	.
18	30		Uskok	V.	1	6	1	.	.
			Udova in udovec	V.	1	2	2	.	.
19	40		Visoki C	V.	1	4	2	.	.
			Gorenjski slavček	O.	2	6	3	8	6
20	50		Požigalčeva hči	R.s.p.	5	15	7	10	6
21	60		Umetnost in narava	V.	4	9	4	.	.
22	60		Zapravljivec	Igk.	3	24	7	16	14
23	50		Pokojni moj	V.	1	2	3	.	.
			Lornjon	R.s.p.	1	6	2	9	.
24	50		Gospá, ki je bila v Parizu	V.	3	6	3	.	.
25	40		Na kosilu bom pri svoji materi	V.	1	3	2	.	.
			Brati ne zna	B.	1	3	2	.	.
26	50		Gospoda Kodelja pridige izza gardin	V.	1	6	3	.	.
			V spanji	V.	1	2	2	.	.

Zvezeku			Naslov igri	Kakšna igra	Koliko aktov	Osob		Statistov	
štev.	cena					moških	ženskih	moških	ženskih
	gld.	kr.							
27	.	60	Kovarstvo in ljubezen . . .	Ž.	5	6	4	3	2
28 in 29	1	.	Donna Diana	V.	3	5	4	3	.
30	.	50	William Ratcliff	Ž.	1	11	2	7	4
			Gluh mora biti	B.	1	3	1	2	.
31	.	50	Ženska borba	V.	3	5	2	.	.
32	.	45	Ogenj ni igrača	V.	3	4	4	.	.
33	.	60	Ena se joče, druga se smeje	Igk.	4	6	4	.	.
			Garibaldi	G.	1	4	2	.	.
34	.	35	Marija Magdalena	Ž.	3	7	3	.	.
35	.	60	Tri vile	V.	2	4	4	.	.
			Sercé je odkrila	V.	1	3	2	.	.
			Pes in mačka	V.	1	2	1	.	.
36	.	70	Cvrček	Igk.	5	8	8	10	8
37	.	70	Lowoodska sirota	Igk.	4	9	8	.	.
38	.	60	Trnje in lavor	R.	2	10	2	12	.
			Doktor Robin	V.	1	4	2	.	.
39	.	50	Pesek v oči	V.	2	9	6	.	.
40	.	70	Kozarec vodé	V.	5	5	3	13	5
41	.	50	Igralka	V.	1	2	2	.	.
			Dva gospoda pa jeden sluga	B. s. p.	1	4	2	.	.
42	.	50	Star samec	R.	2	2	2	.	.
			Stara mesto mlade	V.	1	3	2	.	.
43	.	50	Gringoire	Igk.	1	3	2	18	.
			Ena se mora omožiti	V.	1	.	4	.	.
44	.	50	Berite Novice	V.	1	2	2	.	.
			Dva zeta	V.	1	4	1	.	.
45	.	75	Nemški ne znajo	B.	1	8	1	.	.
			Ženski jok	V.	1	3	2	.	.
			Moja zvezda	V.	1	3	2	.	.
46	.	60	Kje je meja?	G.	1	3	2	.	.
			Gospod Zamuda	V.	1	10	2	.	.
			Krojač Fips	B.	1	3	2	.	.
47	.	45	Marijana	Igk.	5	9	5	7	5
48	1	.	Tonica	R.	3	10	2	.	.
			Št!	V.	2	5	2	3	.
			Blaznica v prvem nadstropji	V.	1	3	2	.	.
			Ali plavaj ali utoni!	V.	1	3	1	.	.
49	1	.	Zmešnjava nad zmešnjavo . .	B.	5	6	4	4	.
			Štempihar mlajši	G.	1	5	2	.	.
			Izbiralka	V. s. p.	3	6	5	.	.
50	2	.	Precijoza	Igk.	4	14	4	40	15
			Žila	V.	2	4	1	3	2
			Ujetniki carevne	G.	2	4	2	7	5
			Zapirajte vrata!	V.	1	3	1	.	.
			Dragocéna ovratnica	V.	1	3	2	.	.
			Pol vina, pol vode	V.	1	2	2	.	.
			Eno uro doktor	B.	1	6	3	.	.
			Srečno novo leto!	V.	1	3	2	.	.
51	2	.	Edda	Ž.	4	10	3	30	6
			Máterin blagoslov	Igk.	5	10	6	30	10
				s. p.					

Zvezku		Naslov igri	Kakšna igra	Koliko aktov	Osob		Statistov	
štev.	cena gld. kr.				moških	ženskih	moških	ženskih
		Na Osojah	Igk.	5	8	5	10	5
		Damoklejev meč	G.	1	3	2	.	.
		Francosko-pruska vojska	Š.	1	3	3	.	.
		Šolski nadzornik	V.s.p.	1	4	2	.	.

Nekatere igre so tudi iz „Slovenske Talije“ posebej natisnene in se morejo dobivati po téj ceni:

Naslov	Cena kr.	Naslov	Cena kr.
Gospod Čapek	20	Gluh mora biti	20
Belin	10	Ena se joče, druga se smeje	50
Serežan	20	Garibaldi	15
Svojeglavneži	15	Tri vile	35
Klobuk	20	Srcé je odkrila	25
Tičnik	15	Pes in mačka	15
Zabavljica	15	Trnje in lavor	35
Zakonske nadloge	15	Doktor Robin	30
Poglavje I., II. in III.	20	Igralka	30
Mutec	15	Dva gospoda pa jeden sluga	30
Telegram	25	Star samec	30
Sam ne vé, kaj hoče	10	Stara mesto mlade	25
Ona me ljubi	30	Gringoire	30
Gospod regisseur	5	Ena se mora omožiti	15
Uskok	20	Berite Novice	25
Udova in udovec	15	Dva zeta	30
Visoki C	20	Nemški ne znajo	30
Gorenjski slavček	20	Ženski jok	25
Pokojni moj	25	Moja zvezda	35
Lornjon	35	Kje je meja?	20
Na kosilu bom pri svoji materi	20	Gospod Zamuda	30
Brati ne zna	20	Krojač Fips	20
Gospoda Kodélja pridige izza gardin	30	Tonica	30
V spanji	20	Št!	35
William Ratcliff	35	Blaznica v prvem nadstropji	20
		Ali plavaj ali utoni	20

Naslov	Cena	Naslov	Cena
	kr.		kr.
Zmešnjava nad zmešnjavo	50	Na Osojah	60
Štempihar mlajši	20	Domoklejev meč	15
Izbiralka	35	Francosko-pruska vojska	10
Precijoza	70	Šolski nadzornik	20
Žila	20		
Ujetniki carevne	40		
Zapirajte vrata!	25		
Dragocena ovratnica	20		
Pol vina, pol vode	15		
Eno uro doktor	20		
Srečno novo leto!	10		
Edda	60		
Materin blagoslov	60		

Slovenska Talija

se dobiva v Ljubljani pri J. Giontiniji na mestnem trgu števil. 17 in pri dramatičnem društvu.

Vrhu teh se dobivajo pri dramatičnem društvu še te igre:

Jamska Ivanka. Izvirna domorodna igra s pesmami v treh dejanjih. Cena 25 kr. — **Klavirski napevi** k tej igri. Cena 20 kr. — **Bob iz Kranja.** Vesela igra s petjem v 1. dejanji. Cena 30 kr. — **Kralj Vondra XXVI.** Spevoigra v 3 dejanjih. Cena 10 kr.

Na naročila brez denarjev se dramatično društvo ne more ozirati.

Čitalnicam in narodnim društvom sploh priporočamo, da si od vsake igre omislijo celo **garnituro**, t. j. toliko knjižic, kolikor jih je igralcem treba o provajanju; cele tiskane igre učečim se igralcem mnogo bolj ustrezajo, kakor samo izpisane naloge, vrhu tega pa so še cenejše. — **Kdor od društva vsaj za 4 gld. knjig na jedenkrat naroči, mu popusti društvo 20 % navadne cene, ki je spredaj naznačena.**

„LJUBLJANSKEGA ZVONA“.

Vsak inserat četrt strani obsežen stane vselej po 3 gld., če se tiska jedenkrat, po 2 gld. 50 kr., če se tiska dvakrat in po 2 gld., če se tiska trikrat. Pri daljših inseratih, osobito ako se tiskajo večkrat, daje se znatni odstotki. Inserate vzprejema „Ljubljanskega Zvona“ upravnništvo v Ljubljani, na Marije Terezije cesti 5.

J. GIONTINI,

knjigarna, trgovina z umetnostnimi izdelki in muzikalijami, kakor tudi s papirjem in pisalnimi orodjem v Ljubljani, Mestni trg, št. 24

priporoča se za oskrbovanje vseh v to stroko spadajočih stvari, katere se vsakokrat hitro in jako ceno oskrbujejo. Velika zaloga slovenskih molitvenih bukvic in slovenskih ljudskih spisov. (12—1)

KLEIN in KOVAČ,

tiskarna in kaménotiskarna v Ljubljani,

Spitalske ulice št. 5

priporoča svojo dobro urejeno, z najnovejšimi črkami dobro oskrbljeno

TISKARNO.

Nahajajo se pa tudi v zalogi:

Deželni zakon in ukazi deželnega poglavarstva oziroma deželne vlade od leta 1852. do leta 1879., veljavni za vojvodino Kranjsko. V pol platnu vezane 1 gld. 50 kr.

Nauk slovenskim županom, kakó jim je delati, kadar opravljajo domačega in izročnega področja dolžnosti. Spisal Anton Globočnik. Na slovenski jezik preložil Fr. Levstik. — Cena 1 gld.

Leitfaden für Gemeindevorsteher in ihren Geschäften des selbstständigen und übertragenen Wirkungskreises. Vom k. k. Bezirkshauptmann Anton Globočnik. — Cena 80 kr.

Občinski red (zakon) vojvodine Kranjske s potrebnimi dodatki in s pridanim zakonom ob odredbinah občinskih. — Cena 60 kr.

Stavbinski red (zakon) vojvodine Kranjske s 25. oktobra 1875. — Cena 30 kr. Oboje v nemškem in slovenskem jeziku.

Deželni zakonik za vojvodino Kranjsko. — Posamezne pole po 4 kr.

Nesreča čez nesrečo ali mrtvaška glava. — Cena 12 kr.

Izbrane narodne srbske pesni s dodatkom iz smrti Smail-AGE Čengića. S srbsko slovnico, slovenskim tolmačenjem, rečnikom tujih besed in cirilsko abecedo. Priredil Janšo Pajk. — Drugi použoeni natis. — Cena 40 kr. (4—1)

Pozvání ku předplacení
na jediný velký ilustrovaný týdeník

SVETOZOR

na rok 1882

v nové úpravě a ve formátu rozšířeném
na pevném bílém papíře.

Za přímii vybrán Hynaisův obraz

„M i r“

jeden z nejkrásnějších obrazů zdobících
schodiště ku královské loži v národním
divadle v Praze.

Předplatné poštou:

celoročně 9 zl. 50 kr., půlletně 4 zl. 75 kr.,
čtvrtletně 2 zl. 38 kr.

„Světlozor“ s „Bazarem“ poštou:

celoročně 14 zl. 50 kr., půlletně 7 zl. 25 kr.,
čtvrtletně 3 zl. 63 kr.

Předplatné na samotnou modní přílohu

„BAZAR“

poštou: celoročně 5 zl., půlletně 2 zl.
50 kr., čtvrtletně 1 zl. 25 kr.

K čtenímu — přímému — abonování
uctivě zve

(3—1) Administrace „SVETOZORA“

Praha, Jindřišská ulice, č. 901—II.

Gostilna pri „Ogrski Kroni“

v Zagrebu.

(Hôtel zur ungarischen Krone.)

Podpisani naznanjam sl. občinstvu, po-
sebno potnikom iz slovenskih pokra-
jin, ki hodijo v Zagreb, da sem dně 1. no-
vembra m. l. zopet prevzel

gostilno pri „Ogrski Kroni“

v Zagrebu, sredi mesta, v Illici,
blizu Jelačićeva trga.

Naj se vsakteri potruži k meni priti,
ki želi biti dobro postrežen; pripravljena
je zmerom najboljša pijača in izvrstna ku-
hinja, a še posebno priporočam potujočemu
občinstvu snažna in v ceno **prenočišća.**
v obče pa obetam, da bodem vedno skrbel
z vsó močjo za to, da bodo moji gosti za-
dovoljni s postrežbo, kakor tudi z nízkimi
cenami.

Pri vsakemu dohodu železniškega vlaka
stoji na kolodvoru moj omnibus.

Janez Kregar,
gostilničar.

(12—1)

sv. Petra nasip tik mesar-
skega mostu,

priporoča se sl. občinstvu za **vsá-
kovrstna stavbna dela** in iz-
delovanje **nagrobnihih spomeni-
kov** iz raznovrstnega marmorja
in po najnižjih cenah.

Prečastiti duhovščini in gg.
cerkvenim predstojníkom pripo-
roča se za izdelovanje **vsake
vrste cerkvenih del,** katera
izvršuje solidno, v ceno in hitro.

S spoštovanjem

V. Čamernik,
kamnosek.

(4—1)

A. KORZIKA,

umetne vrt-
Glavna narstvo in
trgovina: trgovina s
na Poljanah semení
št. 12. v
Ljubljani.

Pod-
družnica:
Šelimborg
ulice št. 6.

Usojam se svojim čestitim na-
ročnikom in prečistitemu občin-
stvu naznanjati, da sem ravnokar
izdal ceník o semenih, rastlinah,
šopkih in vencihi, ki se dobivajo
pri meni. Ta ceník se vsakemu,
kdor ga zahteva, pošilja franco.
Za pust se priporočam posebno
za izdelovanje šopkov itd.

Mnogih naročil se nadejé
priporoča se

A. Korzika,
umetni vrtnar
v Ljubljani.

H. Hauptman

v semeniškem poslopij,

Ljubljana,

priporoča po nizki ceni naj-
boljše fino semlete

oljnate in suhe barve,
firneže in lake

ter najlepše

čopiče (penzlje)

za slikarje in zidarje.

(4—1)

Oroslav Dolenec,

svečar,

v Ljubljani Gledališke ulice št. 10,

priporoča visokočestiti duhovščini
in sl. občinstvu svojo veliko zalogo
garantiranih, iz čistega voska
izdelanih

voščenih sveč, voščene za-
vitke, meden vosek, sveče za
pogrebe, procesije itd.

Podpisani pošilja rožni med kilo
po 50 kr. in zaračuna plehasto
posodo 30 kr., če se mu novci
naprej pošljejo ali pa proti poštnemu
podvzetju. Tudi kupuje in prodaje
med in vosek.

Za mnogo naročila se priporoča

Oroslav Dolenec,
svečar.

(4—1)

Umetne zobe in zobovja

postavlja po najnovejšem
amerikanskem sistemu v
zlatu, vulkanitu ali celoloidu
brez bolečin. Plombira z zla-
tom itd.

Zobne operacije izvršuje po-
polnem brez bolečin

s prijetnim mamilom

zobni zdravnik

A. Paichel

poleg Hradskega železnega
mostu v I. nadstropji.

(12—1)

Najnovejše iz

pozamenterije,

kakor:

*Atlas, faille, pliš, surrah taffet v
vseh barvah; korsette, kravate,
srajce, manchette, telovniki fran-
coske façone; riš, špice, vezene,
svilante cachanece, robce za gospe in
gospode; kakor tudi vsake vrste
najnovejših in najfinejših olepše-
valnih stvarij. Trakovi za vence
z napisi vred se hitro oskrbujejo*

Priporoča se

Ana Šinkovic,

v Ljubljani, Mestni trg št. 10.

Tudi vnanja naročila se urno in
zanesljivo izvršujejo. (6—1)

Že dné 14. januvarja

tretje žrebanje 3%

knežjih srbskih srečk

od l. 1881 à 100 frankov v zlatu.

➡ Vsako leto pet žrebanj ➡

14. januvarja, 14. marca, 14. junija, 14. avgusta in 14. novembra.

Vsakokratni glavni dobitok 100.000 frankov v zlatu

Najmanjši dobitok 100 frankov v zlatu

vsi dobitki potegnejo se že lahko jeden mesec po srečkanji.

Dobitki in obresti se izplačujejo na Dunaji, v Pešti v mnogih provincijalnih mestih, v Belgradu in tudi skoro po vseh evropskih glavnih mestih brez vsakatega odbitka

Za točno izplačanje jamči knežja srbska vlada.

➡ Pozor! ➡ Po oficijalnem naznanilu visoke srbske vlade se je za varstvo dobitkov in obresti tega posojila, z zakonom od 27. januvarja 1880 določila posebna doklada na direktni davek kakor tudi davek na pivo, kateri vsako leto prinašajo državni blagajnici več ko 2,300.000 frankov, v tem ko se potrebuje za izplačevanje loterijskega posojila vsako leto le 1,650.000 frankov. Kar se tiče emisijskega kurza srbskih srečk, se opomina, da jih je Union générale od srbske vlade sprejela po kurzu blizu 82 frankov jedno srečko. Podpisan: Kneževni srbski finančni minister Mijatovich. Iz te oficijelne izjave vidi se evidentno, da so vse govorice, katere so se zadnji čas raztrošale o tem, kakor da ne bi bile srbske srečke varne in po katerem kurzu so se prevzele, neresnične.

➡ Srečka daje 3% obresti v zlatu. ➡

Srbske srečke proti kasi à 46 gld. poleg 70 kr. kuponskih obrestij.

➡ Prejemni listi ➡

vplačujejo v 14 mesečnih obrokih le po 3 gld. in z zadnjim obrokom po 4 gld.

Kupec si pridobi uže z vplačitvijo samo 3 gld. takoj samosvojo in nerazdeljeno pravico do igranja.

Pri prvem žrebanji 12. novembra 3% kneževskih **srbskih srečk** bili so **glavni dobitki** frankov **100.000, 10.000 in 4000** v zlatu dobljeni med srečkami, ki jih je prodala naša hiša, katera jih je tudi takoj izplačala.

Wechslergeschäft der Administration des

WIEN.

Wollzeile 10 und 13.

„Mercur“

Ch. Cohn.

Wollzeile 10 und 13.

Josip Geba,

urar,

Ljubljana, Slonove ulice, v
Lukmanovi hiši.

*Zaloga vsakovrstnih zlatih in
srebrnih žepnih ur, visočih in
drugih ur, srebrnih verižic
itd.*

*Stavba elektro-magnetičnih te-
legrafov za hiše in sobe.*

Vnjanja naročila izvršujejo se točno
proti poštenu povzetju.

Za mnogo naročila se priporoča

J. Geba,

(4—1)

urar.

B. Schitnik in Kunst

v Ljubljani, Judovske ulice št. 1.

Bogata zaloga **obuval** vsako-
vrstne lastne fabrikacije iz razno-
vrstnega usnja, po naj novejših
modnih žurnalih izdelanega, pri-
poročata po najnižjih cenah

B. Schitnik in Kunst
v Ljubljani.

Izdelana obuvala si lahko
vsak pogleda in izbere iznaše za-
loge.

Popravi vsake vrste izvršu-
jejo se natanko in hitro po naro-
čilu in se zaračunajo po najnižjih
cenah.

Naročila **po pošti** se hitro,
solidno in točno izvršujejo ako se
nam pošlje uzorno obušalo.

Mere se za poznejša naročila
skrbno spravljajo in cenilniki
franko razpošiljajo. (12—1)

Peregrin Kajzel

trgovina s steklom v Ljubljani,
na Starem trgu št. 30,

priporoča bogato in različno zalogo
steklenic, kozarcev, porcelana, bele
prstene robe, rujave žgane kuhinjske
posode iz Znojma, zrcala iz tovarne
grofa Kinskega, z oljem tiskane po-
dobe, pozlačene okvire izdelane na
mero od 9 kr. do 51 kr. meter,
cerkvene svečnike, šipe českega in
belgiškega izdelka, katere se tudi
udelavajo v okna starih in novih
poslopij, za cerkve v gotičnem slogu
z barvanimi šipami, petrolejske sve-
tilnice, po nizkih cenah. Prekupci
dobivajo rabat.

Naznanjam sl. občinstvu da sem naročil
v Parizu v olju tiskano podobo umrlega

Dr. J. Bleiweisa viteza Trsteniškega

visoko 79 centimetrov, široko 63 centi-
metro. Podoba jako izvrstna izdelana,
bode služila v krasno vsaki sobi. Ker
sem naročil samo gotovo število podob,
prosim, vsakega, kdor želi sliko gotovo
dobiti, da pošlje ceno 4 gl. Slika izide
konec februarja. (12—1)

C. kr. privilegirana

Azienda Assicuratrice

v Trstu

najstarejše avstrijsko zavarovalno
društvo ustanovljeno l. 1822.

Ustanovni kapital: 4.000.000 gl.

Prejema proti dober kup
premijs in najkulantnejšim po-
gojem zavarovanje proti ognju
in transportnim škodam, kakor
tudi zavarovanja na življenje
in nesrečne slučaje v raznih
kombinacijah.

Glavni zastopnik za Kranjsko

J. Perdan,

trgovec in hišni posestnik, cesarja

Jožefa trg

v Ljubljani. (12—1)

Resnično je šivalni stroj dan danes že nepogrešno hišno orodje za vsako hišo in razširjenega je na milijone komadov po raznih stanovih človeških.

Šivalni stroj lepša vsaki salon, navdušuje dame in igraje gospe napravljajo svojo obleko, perilo in druge stvari. Nihče, kdor ga še nima, naj tedaj ne zamudi istega kar najhitreje pri meni naročiti, pa to samo tedaj, ako želi zanesljiv, gotov, dober, soliden in primeren šivalni stroj kupiti, a ne zametati novcev za ponarejen šivalen stroj.

Velikanska zaloga pravih ameriških **Singerjevih** strojev, od katerih se jih rabi že sedaj 4.000.000 komadov, nadalje mnogokrat izboljšanih pravih **Wheeler-Wilson-strojev**, med temi najnovejša vrsta z ravno iglo, končno originalni stroji **Elije Howeja**, ki je šivalne stroje iznašel v Newyorku z najnovejšimi neverjetno umetnimi popravami, nahaja se pri meni. **Zastopstvo** vseh teh pravih strojev je po pogodbi za vso Kranjsko le **v mojih rokah** in hvala Bogu vsled konkurenčije **s slabo ponarejenimi stroji**, kateri svoji nalogi **nikdar** že zdaj ne zadostujejo, a ki bodo še menj zadostovali v prihodnje, prisiljen sem bil, da sem v Ljubljani najel še jedno **prav veliko prodajalnico** in da sem svoje delavske moči znatno pomnožil.

Prodajam vsakega teh za 5 let garantiranih strojev, kakor že leta, tudi proti majhnim mesečnim vplačilom na obroke od 4 do 5 gld. in na aro od 10 do 15 gld. Po tem potu je mogoče prav lahko kupiti danes tako v ceno potrebni šivalni stroj. Ako treba poprav pri šivalnih strojih, oskrbujejo se v moji mehanični delavnici brzo in najboljše. Tudi se prevzema čiščenje strojev.

Velika zaloga svile za stroje, cvirni na vretenih in v mrežah, velika zaloga v ovčji in bombažni robi, isto tako v iglicah za šivalne stroje. Posamezni oddelki za šivalne stroje dobivajo se pri meni boljši in cenejši, kakor kje drugod.

Neprestano imam tudi v zalogi proti ognju in ulomu popolnem varne **blagajnice od F. Wertheima in Comp.** tudi po izredno nizkih izmanjšanih fabriških cenah.

Za solidno in točno postrežbo jamči moja dobra že 11 let v Ljubljani obstoječa in po vsej deželi Kranjski dobro znana firma, katera se priporoča i nadalje blagovoljnosti sl. občinstva in za mnoga naročila najiskrenejše s spoštovanjem

(12—1)

Fran Detter.

Ljubljana, Mestni trg 168 na oglu pod Trančo poleg železnega mosta.

HOTEL pri avstrijskem caru

(„Kaiser von Oesterreich“)

sv. Petra predmestje št. 3,
v Ljubljani,

priporoča p. n. potujočemu občinstvu svoje na novo jako lično opravljene

spalne sobe.

V hiši je tudi dobro znana restavracija z vrtnom, kjer se toči dobro dolenjsko vino, ukusno Auerjevo pivo in se dobiva v ceno zajutrek, kosilo in večerja.

(4—1)

F. A. Supančič

v Ljubljani,

največja zaloga raznih klobukov in slamnikov za gospe, dečke in otroke po jako primernih cenah.

Glavna zaloga Stari trg št. 1. Filijala: Slonove ulice tik Gnezdove kavarne.

Naročila z dežele se prav v ceno izvršujejo in se embalaža najceneje zaračuna. Za mnoge naročila se priporoča sl. občinstvu, sosebno prečastiti duhovščini

Sê spoštovanjem

F. A. Zupančič

v Ljubljani,

Stari trg št. 1.

(6—1)

Pogrebna ustanova

Fraňa Doberleta

v Ljubljani

priporoča svoje takozvane

imitirane rakve od kovin.

Izdelane so iz lesa v jako lepi obliki in solidno, silene so po metalni barvi z bogatim ukusnim lišpom od bronu pravim rakvam od kovin popolnem in so ravno tako cene, kakor do zdaj navadne lesene rakve.

Na telegrafično naročilo z naznanjeno dolgotrajno mero pošiljajo se takoj na vse železniške postaje.

Ustanova deva na prost oder in pokopava, ona tudi oskrbuje sijajno dekoriranje in pogrebe v Ljubljani in zunaj mesta kakor tudi oskrbuje vene in trakove z napisi, naposled tudi transport mrličev na vse kraje to in inozemstva in se priporoča v ceno oskrbovanje.

(6—1)

Adolf Eberl,

stavbeni in pohištvni barvar. Izdelovalec slikanih napisov.

Lakirnik.

Lastna fabrikacija oljnatih barv, lakov in firnežev. Prodaja na debelo in drobno.

Ljubljana, Marijin trg tik frančiškanskega mostu.

(6—1)

Cenilniki se pošiljajo na vse strani, kdor jih želi.

Železna trgovina na drobno in debelo **Joh. Nep. Achtschina**

(prej Sp. Pessiaoka)

Ljubljana, Gledališke ulice 8.

Zaloga hranilnih ognjišč vsake vrste, peči, ki se dajo regulirati, okove pri stavbah in za razno hišno orodje, vsakovrstno delavno orodje za delo v zemlji pri zidanju železnic in cest, traverze, cement in debel papir za strehe, kakor tudi vsakovrstno železo in železno blago in kuhinjsko orodje.

Najboljše vrste plugov. Za cementiranje, pripravljenje in cementirane tehtnice, mere in uteži. Velika zaloga železnih in prav dobro pozlačenih nagrobnih križev in spomenikov. Velika zaloga vodnih žag in pil z garancijo.

Prevzemajo se vsa ključavničarska dela, kakor ognjišča, železni okovi pri stavbah, ograje, vrata itd.

Zaloga

c. kr. priv. svinčene in cinkove belobe in kemičnih barv iz fabrike CONCORDIA v Hrastniku.

Samo pri meni se prodajajo EKSTINKTERJI „Patent Beyhl“, tako imenovani priročni in prenesljivi samodelujoči, ogenj hitro gaseči aparati.

Cenilniki in risarije se drage volje razpošiljajo.

(12—1)

Oznanilo.

Ker nam od mnogih strani dohajajo vprašanja, če se še dobiva ves I. letnik „Ljubljanskega Zvona“, ali vsaj posamezne številke njegove, zato je oglašamo to:

1. Od letošnjega „Ljubljanskega Zvona“ dobivajo se še številke: 4., 5., 6. (II. četrt); 7., 8., 9. (III. četrt); 10., 11., 12. (IV. četrt), vsaka četrt po 1 gld., ali vse tri četrt za 2 gld. 50 kr.

2. Ako se je kakšnemu vsetnemu naročniku izgubila, umazala ali kakor si bodi pokvarila katera izmed zgoraj navedenih številke našega lista, oglasi naj se zanjo, in radi mu jo dopošljemo brezplačno.

3. Jako hvaležni bomo vsakemu, kdor nam vrne letošnjega letnika I. četrt (št. 1., 2. in 3.) ali vsaj katero koli si bodi izmed prvih treh številke in radi mu za vsako vrneno številko zabeležimo po 30 kr., za vso I. četrt pa 1 gld. na račun naročnine bodočega leta.

V Ljubljani 8. decembra 1881.

Upravništvo „Ljubljanskega Zvona“.

„Národna tiskárna“ v Ljubljani.